Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

Қишлоқ ҲАҚИҚАТИ

1990 йил 3 апрель
СЕШАНБА
№ 77 (4.871).

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг газетаси

1974 йил 1 январдан буён нашр этилади ◆ Душанбадан ташқари ҳар куни чиқади ◆ Баҳоси 3 тийин

СССР ПРЕЗИДЕНТИНИНГ СССР ОЛИЙ СОВЕТИГА МАКТУБИ

СССР Олий Советига «Хотин-қизлар аҳволини яхшилаш, оналик ва болаликни муҳофаза қилиш, оилани мустаҳкамлашга оид кечиктириб бўлмайдиган тадбирлар тўғрисида»ги қарорни имтиёзли тартибда кўриб чиқиш ва қабул қилишни таклиф этаман.

Бу шунчаки етилган ижтимоий-иқтисодий муаммо эмас. Бунда гап жамиятимиз турмушининг туб масаласи тўғрисида, унинг ҳозирги куни ва келажаги ҳақида бормоқда. Бошқа соҳаларда ишларнинг аҳволи қанчалик кескин бўлмасин, оналар ва болалар тўғрисидаги ғамхўрлик ҳамма нарсадан устун туриши лозим. Уларга диққат-эътибор — ҳар қандай жамият, энг аввало социалистик жамият маданиятининг, маданийлашганлигининг энг муҳим кўрсаткичларидан биридир.

Шунга қарамай, бизда бу соҳада йўл қўйиб бўлмайдиган аҳвол вужудга келди. Аёллар зиммасига икки томонлама — ишлаб чиқаришда ва уй-рўзғорда оғирлик тушаётганлиги, уларнинг меҳнати, саломатлигини муҳофаза қилиш, уларга социал-маиший хизмат кўрсатиш етарли даражада пухта ўйлаб ташкил этилмаганлиги аёллар турмушини жиддий қийинлаштирмоқда, уларнинг саломатлигига, оиладаги муҳитга, болалар тарбиясига таъсир кўрсатмоқда. Давлат нафақалари ва имтиёзларининг амалдаги системаси кўпгина оилаларнинг зарур моддий фаровонлигини таъминламаяпти. Кўп болали оилалар, ёлғиз оналар, болалар уйларининг ва бошқа махсус болалар муассасаларининг тарбияланувчилари айниқса оғир аҳволда.

Ҳозирги вақтда оналик ва болаликни муҳофаза қилиш, оилани мустаҳкамлашнинг кўп томонлама давлат программаси тайёрланмоқда. Мен ана шу программани ишлаб чиқишни жадаллаштириш тўғрисида кўрсатма бердим. Айни пайтда энг кам таъминланган оилалар аҳволини яхшилаш юзасидан биринчи галдаги чора-тадбирларни ҳозирнинг ўзидаёқ ҳеч кечиктирмай амалга ошириш зарурлиги ва мумкинлигига ишончим комил.

Болаларга давлат нафақалари бериш миқдори, тартиби ва шартларини, декрет отпускалари ва болаларни парвариш қилиш юзасидан отпускалар муддатини қайта кўриб чиқишни таклиф этаман.

Давлат ота-оналарга жамоат ишлаб чиқаришидаги меҳнатни болалар тарбияси билан узвий қўшиб олиб бориш имконини берадиган қулай шарт-шароитлар яратишга мажбурдир. Ўзгарувчан иш жадвалларини, тўла бўлмаган иш кунини жорий этишнинг бирмунча кенг имкониятларини қонун йўли билан кўриб чиқиш керак. Амалдаги қонунчилик бу борада болани тарбияловчи оталар, васийлар, оила бошқа аъзоларининг ҳуқуқларини чеклашини адолатсизлик, деб ҳисоблайман.

Ҳомиладор аёллар, оналар меҳнатини ташкил этиш ва уларни диспансер кўригидан ўтказишга оид кўпгина нормалар ва қоидаларни қайта кўриб чиқиш зарур, деб ҳисоблайман. Аёллар меҳнатини енгиллаштириш, уларнинг руҳий-физиологик ва ёш хусусиятларини тўғри ҳисобга олиш юзасидан реал шарт-шароитлар яратиш учун совет ва хўжалик раҳбарларининг масъулиятини оширишни таклиф этаман. Хотин-қизлар ва ўсмирлар учун оғир ва зарарли бўлган касблар рўйхатини, йўл қўйиш мумкин бўлган меҳнат нормаларини қисқа вақт ичида қайта кўриб чиқиш, аёлларнинг тунги меҳнатидан фойдаланишни чеклаш, ёш болали аёлларга нисбатан эса буни сўзсиз амалга ошириш зарур. Зарарли ишларда банд бўлган хотин-қизлар саломатлиги муҳофаза қилинишини таъминловчи қарорлар ҳеч кечиктирмай қабул қилиниши керак.

Болалар муассасаларини ва туғуруқда ёрдам берадиган, даволаш-профилактика муассасаларини қуриш ва уларни жиҳозлашга, зарур ускуналар ва дори-дармонларни, болалар овқати маҳсулотларини чет мамлакатлардан харид қилишга валюта маблағлари сарфлашни кенгайтириш зарур, деб ҳисоблайман.

Таклиф этилган тадбирларни амалга ошириш анчагина қўшимча харажатларни талаб этади. Аммо ана шу мақсадлар учун маблағларни давлат харажатларини қисқартириш ва мақбул тарзга келтириш ҳисобига қидириб топиш мумкин. Буларнинг ҳаммаси ёш болали миллион-миллион оилаларнинг моддий фаровонлигини сезиларли даражада яхшилаш имконини беради. Республикалар, областлар, корхоналар маблағлари ҳисобига ҳам кўпгина ишларни амалга ошириш мумкин. Бу борада энг муҳими — муаммолар тегишли даражада тушунилаётганлигини баён этиш ва уларни ҳал этишга манфаатдорлик билан муносабатда бўлишдан иборат.

М. ГОРБАЧЕВ.

СССР Президентининг Литва ССР Олий Советига мурожаатномаси

Литванинг ҳозирги раҳбарияти ақл-идрок овозига қулоқ солмай, СССР халқ депутатларининг навбатдан ташқари учинчи съезди қарорини ҳамон назар-писанд этмаяпти, СССР Конституциясига зид бўлган ҳамда бутун иттифоқ учун ошкора дағдаға қилувчи ва ҳақоратомуз тусдаги хатти-ҳаракатларни бир ёқлама тартибда амалга ошираяпти.

Бу йўл ҳалокатли бўлиб, фақат боши берк кўчага олиб келишини яна бир бор айтмоқчиман.

Литва ССР Олий Совети депутатларини бу ҳақиқатни, Литва халқи — литваликлар ва литвалик бўлмаган кишилар манфаатлари, уларнинг хавфсизлиги ва бахт-саодати учун, бутун мамлакатимизда демократия ва жаҳонда барқарорлик тақдири учун ўзларининг тарихий масъулиятини англашга даъват этаман.

Литва ССР Олий Советининг сессиясида қабул қилинган ҳуқуққа зид ҳужжатларни дарҳол бекор қилишни таклиф этаман. Бундай қадам вужудга келган барча муаммоларни бирдан-бир мақбул асосда — СССР Конституцияси доирасида муҳокама қилиш учун имконият яратади.

М. ГОРБАЧЕВ.

СССР ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ЛИТВА ССР ХАЛҚИГА МУРОЖААТНОМАСИ

Литва ССРнинг муҳтарам гражданлари!

Мен мамлакат учун оғир дамда сизларга мурожаат қилаяпман. Литва ССР Олий Советининг шу йил 11 мартдаги қарорлари бизларнинг ҳаммамизни ларзага солди. Литванинг ҳозирги раҳбарияти республиканинг Совет Иттифоқи билан алоқасини тўсатдан узишга уринаётганлиги, у танлаган бир томонлама ва шартлар қўйилган хатти-ҳаракатлар республикадаги барча халқларнинг — литваликлар ва литвалик бўлмаган кишиларнинг нормал турмуши ҳамда хавфсизлигини таҳлика остига қўймоқда ва мамлакатда чуқур хавотирлик уйғотмоқда.

Республиканинг, унинг халқининг тақдирини белгилаб берувчи, бутун мамлакат манфаатларига тааллуқли бўлган Конституцияга тузатишлар маслаҳатлашмасдан ва муҳокама қилинмасдан бирданига, деярли бир кечанинг ўзида ҳал этилишини нормал ҳол деб бўладими, ахир?

СССР халқ депутатларининг III съезди республика Олий Советини сиёсий мулоҳазасизликдан воз кечишга даъват этди. Литва раҳбарияти бундай соғлом фикрлашга қилинган даъватга масъулиятсиз ва ҳуқуққа зид қарорлар қабул қилишни авж олдириш билан жавоб қайтарди. Бу Литва ССРни бошқа иттифоқдош республикаларга, умуман Совет Иттифоқига қарши қўяди, халқларимиз ўртасида тарихан таркиб топган алоқалар га ва ҳамкорликка путур етказади.

Литвада амалга оширилаётган хатти-ҳаракатлар ҳеч қандай мантиқий асосга эга эмас. Бундай хатти-ҳаракатлар биз совет федерациясининг туб масалаларини ҳақиқатдан ҳам демократик асосда ҳал эта бошлаган пайтда амалга оширилмоқда.

Бизнинг нуқтаи назаримиз қандай? Бу мамлакатимиз барча халқларини эркин ва ўзига хос тарзда ривожлантириш ғояларига астойдил садоқат, уларнинг ўз тақдирини ўзи белгилаш ва мустақилликка бўлган қонуний ҳуқуқларни ҳурмат қилишдан иборат. Бу литва халқига ҳам тўла тааллуқлидир.

Ҳозирги вақтда сизларни СССР билан муносабатни узмасдан туриб, чинакам мустақиллик бўлиши мумкин эмас, деб ишонтиришга уринмоқдалар. Бунда эски гиналарни атайлаб авж олдириб, биргаликдаги турмушнинг нохуш жиҳатларини бўрттириб кўрсатмоқдалар. Тўғри, бизда ўтмишда анчагина шундай жиҳатлар бўлган, буни сизлар ҳам, бизлар ҳам қоралаймиз ва рад этамиз. Фақат литва халқига нисбатан эмас, балки бошқа халқларга нисбатан ҳам шундай қилиш адолатлидир. Аммо ҳеч ким мамлакатимизнинг қайси бир халқи бугунги кунда онгли равишда улуғланганлигида ёки атайлаб камситилганлигида қайта қуриш сиёсатини айблай олмайди.

Биз кўп йиллар давомида ягона оила бўлиб яшадик. Ана шу вақт наҳотки фақат қоралашга лойиқ бўлса? Наҳотки, литва адабиёти ва шеърияти, театри ва киноси, мусиқа ва архитектураси, маорифи ва спорти совет маданияти ранг-баранглигида хиралашган ва ўз қиёфасини йўқотган бўлса? Наҳотки, саноатингиз ва қишлоқ хўжалигингиз биргаликдаги меҳнатда, бошқа республикаларнинг қардошларча ёрдамида ривожланмаган бўлса? Наҳотки, қийин дамларда Литванинг ўзи бошқа халқларга дўстлик қўлини чўзмаган бўлса? Наҳотки, Литва тўла ҳуқуқли республика сифатида узоқ йиллар ҳалол ва мунтазам амал қилган СССР Конституцияси литва гражданларининг овози билан мустаҳкамланмаган бўлса?

Литванинг ҳозирги раҳбарлари ўзларининг ажралиб чиқиш йўлидаги хатти-ҳаракатлари СССРдаги бошқа республикалар билан иқтисодий, илмий-техникавий ва бошқа алоқаларга таъсир кўрсатмайди, деб сизларни ишонтирмоқчи бўладилар. Аммо бундай эмас. Чунки ана шу барча алоқалар муҳолифлик ва шартлар қўйиш, бир-бирига ҳурматсизлик муносабатлари ва миллатлараро адоват вазиятида эмас, балки ишонч ва ўзаро ёрдамнинг қулай муҳитидагина нормал ривожланиши ва самара бериши мумкин.

СССР Конституциясини ошкора назар-писанд этмаслик, совет қонунларига қаршилик кўрсатиш, иттифоқ мажбуриятларини бажармаслик бутун мамлакатда ҳақли норозилик уйғотмоқда. СССР Президенти, СССР Олий Совети, СССР ҳукумати Литвада юз бераётган воқеалар муносабати билан ғоят хавотирлик ва таажжуб изҳор қилинаётган кўпдан-кўп хат ва телеграммалар олмоқдалар. Одамлар СССР Конституцияси ҳимоя қилинишини, иттифоқни айирмачиларнинг хатти-ҳаракатлари келтираётган зарардан муҳофаза қилишни талаб этмоқдалар. Иқтисодий, сиёсий, маъмурий тусдаги самарали чоралар қўлланиш таклиф этилмоқда. Белоруссияда ва Калининград областида Литва ССР таркибига кирганидан кейин унга берилган территорияларни қайтариб олиш тўғрисидаги масала қўйилмоқда.

Умуман, республиканинг ўзидаги ва унинг теварагидаги вазият фожиали тус олди. Агар ҳозир ақл-идрок овозига қулоқ солинмаса, воқеалар ҳаммамиз учун оғир оқибатлар келтириб чиқариши мумкин. Биз бунга йўл қўймаслик муддаосида якдил бўлишимиз зарур.

Мен Литва ССР Олий Советига мурожаат қилиб, қабул қилинган ҳуқуққа зид ҳужжатларни дарҳол бекор қилишни таклиф этдим. Бу эса вужудга келган барча муаммоларни бирдан бир мақбул асосда — СССР Конституцияси доирасида муҳокама қилиш имкониятини яратади.

Мурожаатномамни Литва ССР гражданлари қўллаб-қувватлайдилар, деб умид қиламан.

М. ГОРБАЧЕВ.

ЛИБЕРАЛ-ДЕМОКРАТИК ПАРТИЯ ТУЗИЛДИ

МОСКВА, 31 март. (ТАСС мухбири В. Зенькович). Бугун Русаков номидаги маданият уйида Совет Иттифоқи либерал-демократик партиясининг таъсис съезди бўлиб ўтди. Гарчи СССР Олий Совети партиялар тўғрисида қонун қабул қилмаган бўлсада, СССР Конституциясига март ойида киритилган тузатишлар кўп партиялиликка йўл очди.

Съездда мамлакатдаги либерал-демократик ташкилотларнинг қарийб уч минг аъзоси номидан 215 делегат рўйхатдан ўтди. Улар орасида Россия Федерацияси, Украина, Белоруссия, Қозоғистон, Болтиқбўйи ва Кавказорти республикаларидан вакиллар бор. Съезд қатнашчилари партиянинг 12 кишидан иборат Марказий Комитетини сайладилар, ана шу сиёсий ташкилотнинг устави ҳамда программасини қабул қилдилар.

Программада қонуннинг устунлиги, кўп партиялилик, иқтисодиётнинг кўп укладлилиги, шунингдек хусусий мулкнинг ошкоралиги, барча давлат ташкилотларининг мафкурадан ташқарида бўлиши баён этилади.

ЛДП ташқи сиёсатда СССРнинг бетараф деб эълон қилинишини ёқлаб, мамлакатнинг бирон-бир ҳарбий уюшмада иштирок этишига қарши чиқади.

— ЛДПнинг асосий мақсади — мафкурадан ташқари бўлган ҳуқуқий давлатни барпо этишдан иборат, — деди партия раиси, 42 ёшли ҳуқуқшунос В. В. Жириновский. — Мамлакатда кўплаб жамоат ташкилотлари ва бирлашмалари бўлиб, уларнинг қарашлари бизга яқиндир. Шулардан энг муҳимлари — конституцион демократлар (кадетлар) уюшмаси, «Москва минбари» клуби, Москва халқ фронти демократик фракцияси, христиан демократлар, деҳқонлар партиясидир. Лекин фикрлар ўхшашлигига қарамай, бу ташкилотлар бизнинг партиямизга кирмаган.

САВРНИНГ ҲАР КУНИ, ДАҚИҚАСИ ҒАНИМАТ

Шу кунларда Чуст районидаги Карл Маркс номли колхоз далаларида экиш агрегатларининг ҳайқириғи эшитилиб турибди. Обида-тобида етилган замин бағрига маккажўхори уруғи тушмоқда. Бу йил колхоз деҳқонлари 47 гектар майдонда дон учун, 40 гектар ерда озуқа учун маккажўхори ўстиришни режалаштиришган. Ҳар гектар даладан 50 центнердан қаҳрабон дон, 400 центнердан силосбоп кўкпоя йиғиштириб олинади.

СУРАТЛАРДА: 1. Сифат бригадаси аъзолари А. Ваҳобов, А. Ҳакимов ва М. Бойбоев уруғликни кўздан кечиришаяпти. 2. 6-бригада майдонларида маккажўхори экилмоқда.

П. ЭРГАШЕВ олган суратлар.

ДАЛАЛАР НАФАСИ

ТАРАДДУД

Денов районидаги «8 Март» колхози пахтакорлари чигит экиш учун барча қишлоқ хўжалиги техникасини тахт қилиб қўйдилар. Хўжаликдаги сув шохобчалари тартибга келтирилди.

Чигит экиладиган 1.022 гектар майдонда эгат олиш ниҳоясига етказилди. Бунда айниқса М. Бўриев, Х. Маматраҳимов, С. Абраев, А. Отамуродов бошлиқ бригада коллективлари кўпчиликка намуна бўлдилар.

Ў. БЕКМУРОДОВ.

ИШ ҚИЗҒИН

Ленин районидаги «Партия XXVII съезди» колхозининг Тўлқинбой Раҳмонов бошлиқ бригадаси пахтакорлари жорий йилда 65 гектар ернинг ҳар гектаридан 35,5 центнердан оқ олтин хирмони кўтаришни кўзлашган. Улар айни кунларда чигит экишга пухта тайёргарлик кўришаётир. Бригадада ариқ-зовурларни тозалаш, карта четларини юмшатиш ишлари барвақт тугалланди, маҳаллий ўғит жамғариш қизғин давом эттирилаяпти. 15 гектар кам ҳосилли ернинг ҳар гектарига 10—12 тоннадан нури сепилди.

У. АБДУЛЛАЕВ.

ЕРТЎЛА НЕЪМАТИ

Урганч пахта тозалаш заводи маҳсулотнинг янги тури — қўзиқоринлар етказиб бера бошлади.

Дастлаб Вешенка ва Флорида қўзиқоринларини заводдаги маъмурий-маиший бинонинг кенг ертўласида етиштириб кўришди. Маълум бўлишича, бу маҳсулотнинг таъми шампиньонларникидан қолишмас экан. Қўзиқорин етиштириш катта харажат талаб қилмади. Заводда уларни етиштиришда толани қайта ишлашдан чиққан чиқиндилар ва яроқсиз хом ашёдан фойдаланиляпти.

Урганч пахтачилари қўзиқорин етиштириш тажрибасини Фарғона пахта заводидаги ҳамкасбларидан ўргандилар. Энди бу ерда қўзиқоринлар махсус қурилган биноларда ўстирилаяпти.

(ЎзТАГ).

ХОРАЗМДА ЧИГИТ ЭКИЛМОҚДА

Вилоят деҳқонлари бу йилги кўклам мавсумига пухта ҳозирлик кўрдилар. Барча колхоз ва совхозларда ернинг шўрини ювиш, маҳаллий ўғит тўплаш, техникани созлаш ва уруғлик тайёрлаш ишлари барвақт тугалланди.

Ҳозир кўплаб пешқадам хўжаликларда чигит экиш бошланди. Ҳайдов тракторлари икки сменада ишлатилмоқда. Далаларга янги-янги экиш агрегатлари киритилмоқда. Ерга чигит қадаш айниқса Янгибозор районидаги «Маданият» колхозининг Шукрулло Ўрозбоев бошлиқ бригадасида уюшқоқлик билан олиб борилаяпти. Илғор механизатор Матёқуб Ўрозматов кунлик топшириқни ошириб бажараётир. Сифат комиссияси аъзолари дастлабки куннёқ унинг ишига юксак баҳо бердилар.

Хива районидаги Огаҳий номли колхознинг Бекмамат Собиров бошлиқ бригадасида ҳам экиш-тикиш суръати кун сайин ошмоқда. Бунда Ботир Бекжонов бошлиқ экипаж аъзолари фидокорлик кўрсатмоқдалар.

Шунингдек, Ҳазорасп районидаги Карл Маркс номли колхоз ва бошқа кўплаб илғор хўжаликларнинг далаларига ҳам сеялкалар киритилди.

Ҳа, Хоразмнинг унумдор, серҳосил пайкалларида ҳайдов тракторларининг қудратли наъраси тобора кучлироқ янграмоқда. Шу тариқа бўлғуси ҳосилга мустаҳкам тамал яратилаяпти.

Ҳ. РАҲМОНОВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.

ДЕҲҚОН БЕОРОМ

Баҳор ўз сепини ёйиб, бутун чиройини кўз-кўз қилмоқда. Боғлар оппоқ гулларга бурканган. Далаларда эса яшариш, яшнатиш ишлари ўзгача тус олган. Баҳорнинг очиқ келиши деҳқонларни қувонтириб юборди.

Жиззах районидаги В. И. Ленин номли совхоз меҳнаткашлари ижара усулида меҳнат қилаётганининг иккинчи йили. Кишиларнинг моддий манфаатдорлиги ортгани сари иш унуми ҳам шунга яраша бўлар экан. Ўтган хўжалик йилида совхоз деҳқонлари табиат ноқулайликлари сабаб чигитни уч марта қайтадан экишга мажбур бўлишганди. Лекин йил бўйи қилинган сидқидил меҳнат самарасини берди: биргина пахтачиликдан 900 минг сўмдан ортиқ соф фойда кўрилди. Т. Эралиев, А. Эшбоев, Э. Холбеков бошлиқ участкаларда ҳосилдорлик 32—35 центнерга етди.

Айни кунларда совхозда кўкламги юмушлар уюшқоқлик билан амалга оширилаётир. Ер кафтдек текис. Пахта экиладиган 950 гектар майдон экишга тайёр. Ҳар гектар ерга 20—25 тоннадан нури сочилди, ариқ-зовурлар сифатли қилиб тозаланди. Механизатор Б. Алматов агротехника қоидаларига амал қилган ҳолда 40 гектар ерга маккажўхори уруғи қадади.

Иш қуролинг соз бўлса, машаққатинг оз бўлар, дея бежиз айтишмаган. Буни яхши билган механизаторлар ва созловчилар баҳорги мавсумда ишлатиладиган техника воситаларини барвақт қўлдан чиқаришди: 20 та ҳайдов, 28 та чопиқ тракторлари, 13 та сеялка, 8 та чизель, 120 та борона тахт қилиб қўйилган. Уруғлик чигит ҳам тайёр. 2.700 тонналик пахта хирмони кўтаришни кўзлаб меҳнат қилаётган хўжалик деҳқонлари жами 950 гектар ерга барака уруғи қадашни мўлжаллаганлар.

Хўжаликда сабзавотчиликни ривожлантиришга ҳам эътибор кучайтирилган. 42 гектар ерга сабзавот уруғи ташланди. Шундан 25 гектарга помидор, 8 гектарга пиёз, 5 гектарга қанд лавлаги, 2 гектарга бодринг, 2 гектарга сабзи экилди. 22 гектар ерда хашаки лавлаги ҳам экиб бўлинди.

— Боғларимиз ҳаммаси бўлиб 59 гектар ерни ташкил этади, — дейди участка бошлиғи Қилич Бобомуродов. — Асосан шафтоли, олма, ўрик маҳсулотлари етиштирамиз. 25 тонна мева сотишни режалаштириб қўйганмиз. Боғ оралари сифатли ишловдан чиқарилди, яхоб сувига қондирилди. Дарахтларга шакл беришни тугалладик.

Хўжалик боғбонлари яна бир хайрли ишга қўл урдилар. Улар янги боғ ташкил қилишди. 7 гектар ерга шафтоли, олма, ўрик кўчатлари ўтқазилди. А. Ўсаров бошчилигидаги ижарачилар янги боғ парваришини ўз қўлларига олганлар. 321 гектар токзор 22 ижарачи звено ихтиёрига берилган. Токлар симбағазларга кўтарилиб қўйилган. Узум қатор оралари агротехника қоидаларига амал қилинган ҳолда сифатли ҳайдовдан чиқарилди. Зарарли ҳашаротларга қарши ишлов берилди.

Ўтган йили узумчиликда план бажарилмади. Май ойи бошларида ёққан қор узумчиликка ҳам ўз таъсирини кўрсатди. Токларни совуқ уриб кетди. Агротехник тадбирлар ўз вақтида амалга оширилмади. Токлар қиш ва ёз чилласида икки марта сувга қондирилиши керак. Ҳозир узумчиликни ривожлантириш учун барча ишлар қилинаяпти. Совуқ урган токлар ўрнига 20 минг туп янги ниҳоллар экилди.

— Хўжалигимизда узумнинг асосан қора кишмиш, доройи, тоифи навлари етиштирилади, — деди совхоз бош агрономи Р. Мирзабеков. — Красноярск ўлкаси билан шартнома тузганмиз. Уларга узум, олма, шафтоли, ўрик, помидор каби маҳсулотлар сотамиз. Аммо биз жўнатган неъматларни сифатсиз деб баҳона қилиб, маҳсулот нархини жуда пасайтириб юборишаяпти. Бу бизга қимматга тушади. Шундай экан маҳсулотларни уларнинг ўзлари олиб кетишса яхши бўларди.

Р. Душаев етакчилигидаги ижарачилар 24 гектар ерда картошка етиштиришга аҳд қилишган. Уруғ экиб бўлинди. Уни бир текис ундириб олиш чора-тадбирлари кўрилмоқда.

Э. ШЕРМАТОВ,
ТошДУ талабаси.

ЎН ИККИНЧИ ЧАҚИРИҚ ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ БИРИНЧИ СЕССИЯСИ

«УМУМИЙ ҲАРБИЙ МАЖБУРИЯТ ТЎҒРИСИДА»ГИ СССР ҚОНУНИГА ЎЗГАРТИШЛАР ВА ҚЎШИМЧАЛАР КИРИТИШ ҲАҚИДА ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ТАКЛИФЛАРИ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон ССР Олий Совети Қонунчилик, қонунийлик ва ҳуқуқ-тартибот масалалари комиссиясининг раиси депутат Э. Ҳ. ХАЛИЛОВ доклади

Депутат ўртоқлар!

Ўзбекистон ССР Олий Совети Қонунчилик, қонунийлик ва ҳуқуқ-тартибот масалалари комиссияси бугунги мажлис арафасида республика ҳарбий комиссари депутат Владимир Носирович Маҳмудовнинг «Умумий ҳарбий мажбурият тўғрисида»ги СССР Қонунига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш юзасидан Ўзбекистон ССР Олий Советининг таклифлари тўғрисидаги маърузасини тинглади. Ушбу қарор лойиҳаси барча депутатларга тарқатилган.

Ўртоқлар, кейинги вақтларда давлат органларига, оммавий ахборот воситаларига, Ўзбекистон ССР Олий Советига меҳнаткашлардан тушаётган хатларда Совет Армияси ва Флотида ҳарбий хизматни ўташни ташкил этишдаги катта камчиликлар маълум қилинаётганлигини сизлар биласизлар.

Республикамиз йигитларининг ҳарбий хизмати таҳлил этиб кўрилганида ҳозир амал қилаётган «Умумий ҳарбий мажбурият тўғрисида»ги СССР Қонуни эскириб қолганлиги ва унда мамлакатда рўй бераётган ижтимоий-сиёсий ўзгаришлар эътиборга олинмаётганлиги, у ҳарбий хизматчиларнинг ҳуқуқларига муносиб риоя этилиши, уларнинг ижтимоий ҳимояланишини таъминламаётганлиги маълум бўлди. Мана шуларнинг ҳаммаси бизни СССР Олий Советига мурожаат этиб, йигитларимизни чақириш ва уларнинг ҳарбий хизмати хусусиятларини эътиборга олиш, шунингдек мазкур Қонунни ҳозирги замон талаблари руҳида ўзгартиришни илтимос қилишга мажбур этди.

Ҳа, замон бизни СССР-нинг ҳамда республикамизнинг асосий қонунларининг ҳам кўпгина қоидаларини ўзгартиришга мажбур қилмоқда. Ҳозирги вақтда «СССР мудофааси тўғрисида» ва «Умумий ҳарбий мажбурият тўғрисида»ги қонунларнинг лойиҳалари СССР Олий Советида ҳам муҳокама қилинаётганлиги бежиз эмас.

Аввало биз ўз кучимиз билан республика йигитларини ҳақиқий ҳарбий хизматга тайёрлаш сифатини яхшилаш ишида нималар қила олишимиз ҳақида гапириб ўтмоқчиман.

Республика партия, совет, комсомол ташкилотлари, ҳарбий комиссариатлари, бошқа жамоат ташкилотларининг биргаликда қилаётган ишини таҳлил этиш асосида шундай хулоса чиқариш мумкин: ёшларни ҳарбий хизматга тайёрлаш масалаларида, ҳарбий-ватанпарварлик руҳида тарбиялаш КПСС Марказий Комитети билан СССР Министрлар Советининг «Чақириққача ва чақириқ ёшидаги йигитларни СССР Қуролли Кучларидаги ҳақиқий ҳарбий хизматга тайёрлаш тўғрисида»ги қарорида белгиланган вазифаларни амалга ошириш юзасидан бир қанча ташкилий ва амалий чора-тадбирлар кўрилди.

Бугунги турмуш воқеалари, мамлакатнинг мудофаа қобилиятини таъминлаш билан боғлиқ масалалар теварагида вужудга келаётган вазият, аҳолининг айрим қисми орасидаги армияга қарши кайфиятлар, армиядаги ишларнинг ҳақиқий аҳволи тўғрисидаги жуда хилма-хил миш-мишлар бизни мазкур муаммоларга янгича назар билан қарашга, ишнинг қўшимча усулларини қидиришга мажбур қилмоқда.

Республика ҳарбий комиссари комиссия мажлисида қилган маърузасида таъкидлаганидек, ҳар йили Ўзбекистондан 180 мингга яқин йигит Ватанимизнинг қуролли ҳимоячилари сафига киради, унинг чегаралари хавфсизлиги ва дахлсизлигини ҳимоя қилиш юзасидан халқ ва давлат олдида ўз зиммасига жуда масъулиятли мажбурият олади. Уларнинг аксарият кўпчилиги ўзларининг конституцион бурчини виждонан, ҳалол бажармоқда. Шу билан бирга, республика ёшларини армия хизматига тайёрлашда тузукроқ ютуқларга эришишга, чақириқ ёшидаги йигитларни армия хизматига тайёрлаш сифатини кескин яхшилашга ҳозирча муваффақ бўлмаганимизни тан олиш керак.

Масалан, 1989 йилда Ўзбекистондан армия ва флотга 13.600 дан кўпроқ ўрта маълумот олмаган йигитлар юборилди. Уларнинг кўпчилиги ҳарбий қурилиш қисмларига юборилган ва шулар орасида 6 мингдан кўпроқ киши сафдан ташқари хизматга яроқли деб топилган. Тинч даврда 771 киши соғлиғи ёмонлиги учун яроқсиз деб топилди, 810 киши касаллиги сабабли ҳарбий ҳисобдан бутунлай чиқарилди. Мана шуларнинг ҳаммаси сиз билан бизнинг ишимиздаги камчиликлардир.

Ҳарбий хизматдан бўйин товлаш, ҳарбий хизматчилар орасида Уставга зид ўзаро муносабатлар, жанговар техниканинг авария ва фалокатга учраши, ичкиликбозлик ва гиёҳвандлик оқибатида интизом бузишлар, хизмат даврида одамларнинг ҳалок ва майиб бўлиши аҳолини жуда ташвишлантирмоқда.

Бундан ташқари баъзи область ва районларда йигитларни бир марказдан мувофиқлаштириб хизматга тайёрлашнинг самарали системаси вужудга келтирилмаган. Бу ишни планлаштириш асосан таълим-моддий базани вужудга келтириш ва такомиллаштиришга қаратилган. Айни вақтда ёшлар ўртасида аҳлоқ ва маънавият масалалари, совет ва партия органларининг, жамоатчиликнинг бу вазифаларни ҳал қилишдаги фаоллигини ошириш масалалари эътибордан четда қолмоқда.

Натижада йигитларнинг гражданлик камолотига эришуви орқада қолмоқда, уларнинг турмушга тайёрга-айёрлик билан қараши, жамиятга керак бўлган жойда меҳнат қилишни хоҳламаслиги ранжитмоқда. Республикада кейинги йилларда ҳеч қаерда ишламайдиган чақириқ ёшидаги йигитлар деярли икки баравар кўпайиб кетганлиги бизни, айниқса, ташвишга солмоқда. Умумий таълим мактаблари, ҳунар-техника билим юртлари ўқувчиларининг қонунбузарлик хатти-ҳаракатлари ҳали ҳам кўп. Ҳар икки жиноятнинг қарийб бири мана шундай ёшларга тўғри келмоқда.

Шу сабабли турмуш ва хизмат борасида тўғри, етук фикрли йигитлар билан бирга, жумладан, бизнинг республикамиздан ҳам армияга ҳали ижтимоий психологияси бузилган ёшлар бориб турибди. Афсуски, уларнинг сони камаймаяпти. Хўш, улар армияга нима олиб бормоқдалар? Бу жуда ҳам муҳим масаладир. Бу масала хусусида ҳам армиядаги, ҳам маҳаллий партия, совет, комсомол, ҳуқуқни муҳофаза қилиш органларидаги барча мансабдор шахслар, депутатлар ҳам кун сайин ўйлаб, ҳарбий-ватанпарварлик ишини кунт билан яхшилашлари керак. Яъни доимий ва самарали ишлайдиган ягона ва кенг кураш жабҳаси бўлиши керак, ҳозир Ўзбекистон ССР Олий Советининг биринчи сессиясида мана шундай жабҳа юзага келяпти, деб ҳисоблайман.

Биз мустаҳкам ўзаро алоқада бўлиб, фаол ўзаро ёрдамлашиб, ёшлар ўртасидаги, шу жумладан армиядаги жиноятчиликка қарши кураш соҳасидаги кўпгина вазифаларни самарали ҳал қила оламиз, шунингдек гражданларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя эта оламиз.

Шунда ҳарбий комиссариатларга, республиканинг партия ва совет идораларига ота-оналардан ва сайловчилардан ўғлимизни қуролли кучлардаги «бедодлик»дан ҳимоя қилишингизни сўраймиз, деган хат, ариза ва илтимослар камроқ тушадиган бўлади. Баъзи бир экстремист кучларга эса армияга қарши кайфиятларни авж олдириш ва миллатлараро муносабатларни кескинлаштириш учун баҳона топилмай қолади.

Хуллас, бутун жамият, бутун республика билан биргаликда бу соҳада анчагина иш қилишимиз кераклигини кўриб турибсизлар. Биз йигитларимизни жисмоний ва маънавий жиҳатдан соғлом ўсишлари, юқори умумий таълимга эга бўлишлари, меҳнатга ва мудофаага тайёр бўлишлари учун ҳамма ишни қилишимиз керак.

Депутат ўртоқлар!

Мамлакат парламентининг тегишли комитетлари ва комиссияларида мудофаа тўғрисидаги ва умумий ҳарбий мажбурият ҳақидаги Қонуннинг лойиҳалари ишлаб чиқилди, бу лойиҳаларда совет ҳарбий қурилиши соҳасида бир қанча туб ислоҳотлар қилиш, ҳарбий хизматчиларнинг ижтимоий ҳимояланишини таъминлаш, уларнинг мақомини белгилаш ва бошқа бир қанча муаммоларини ҳал қилиш кўзда тутилган. Бу масалалар бир кундагина ҳал этилиши мумкин эмаслиги, бундай жиддий сиёсий қарорлар фақат Конституция асосида, демократик йўл билан, барча республикаларнинг ва уларда яшовчи халқларнинг манфаатларини ҳисобга олиб қабул қилиниши равшан.

Шу билан бирга ҳарбий ислоҳотнинг кўпгина масалалари бирмунча қисқароқ муддатларда ҳал этилиши ҳам мумкин эди.

Жумладан, бугун биз, Ўзбекистон ССР халқ депутатлари мудофаа қобилиятимизни ва жанговар тайёрлигимиз даражасини камайтирмай мамлакатдаги ҳарбий ислоҳотни амалда жадаллаштиришга кўмаклашадиган қарорлар қабул қила олган бўлур эдик.

Комиссия мажлисида модда-ма модда кўриб чиқилиб, сизларга тақдим этилган Ўзбекистон ССР Олий Совети қарорининг лойиҳаси шу талабларга жавоб беради. Комиссия аъзолари қарор лойиҳасига бир қанча қўшимча ва ўзгартишлар киритганликларини таъкидлаб ўтмоқчиман.

Эътибор беришингизни сўрайман. Биз қарорнинг биринчи абзацини ўзгартирдик. Энди у қуйидагича ўқилади: «Ўзбекистон ССР йигитларининг кейинги йилларда хизматни қандай ўтаётганлигининг таҳлили, шунингдек турли идораларга, совет ва партия ташкилотларига меҳнаткашлардан тушаётган хатлар амалдаги «Умумий ҳарбий мажбурият тўғрисида»ги СССР Қонуни ва бошқа қонун ҳужжатлари ҳозирги вақтда эскириб қолганидан далолат беради. Улар мамлакатда рўй бераётган ижтимоий-сиёсий ўзгаришларни ҳисобга олмайди, ҳарбий хизматчиларнинг ҳуқуқларига муносиб риоя этилишини, уларнинг ижтимоий ҳимояланишини таъминламайди».

Сўнгра Қарорнинг асосий қисмидаги иккинчи бандидан сўнгги жумла Иттифоқ Қонунига мувофиқ келмаганлиги учун олиб ташланди. Шў жойнинг ўзида 6-қисмида «доимий пул нафақаси» сўзлари қўшилди ва энди қуйидагича ўқилади: «ҳалок бўлган ҳарбий хизматчилар оилаларига бир йўла ва доимий пул нафақаси белгилаш тўғрисида».

Биз ўнинчи қисмнинг шу бандига: «Ўзбекистон ССР комиссариатига республика ҳарбий комиссариати мақоми берилиб, у область ҳарбий комиссариати вазифаларидан холи этилсин, бунинг учун қўшимча равишда Тошкент область ҳарбий комиссариати тузилсин», деган мазмундаги жумлани қўшдик.

Ўзбекистон ССР Олий Советининг Қонунчилик, қонунийлик ва ҳуқуқ-тартибот масалалари комиссияси қарор лойиҳасини муҳокама қилди ҳамда унга кўрсатилган қўшимча ва тузатишларни киритиб, уни сизларнинг муҳокамангизга ҳавола этади ва қабул этилган тақдирда СССР мудофааси тўғрисидаги ва умумий ҳарбий мажбурият ҳақидаги қонунларни ишлаб чиқиш чоғида бизнинг таклифларимизни эътиборга олиш учун уни СССР Олий Советига юборишни таклиф қилади.

МАЖЛИСЛАР КУНДАЛИГИ

Ўзбекистон ССР Олий Советининг «Умумий ҳарбий мажбурият тўғрисида»ги СССР Қонунига ўзгартиш ва қўшимчалар киритишга доир таклифлари ҳақидаги доклад муҳокамасида йигирмага яқин депутат қатнашди.

Музокараларда биринчи бўлиб Ўзбекистон ССР халқ комиссари, депутат **В. Н. Маҳмудов** (364-Арнасой сайлов округи) сўзга чиқди:

— Мен ўз нутқимда ёшларимизни армия хизматига тайёрлаш борасидаги баъзи муаммоларга тўхталмоқчиман. Бу муаммолар ҳозир ҳарбий комиссариатларни ташвишлантирмоқда.

Биринчидан ўзбек миллатига мансуб кишилардан офицер кадрлар тайёрлаш муаммосини олайлик. Ҳозирги вақтда республикамизда рус тилини чуқур ўргатадиган ва ҳарбий-жисмоний тарбия тайёргарлиги кучайтирилган тўртта ихтисослашган мактаб-интернат бор. Уни битириб чиқаётган ёшлар ҳарбий билим юртига ўқишга киришлари керак эди. Лекин кейинги икки йил ичида бу мактаб интернатларни биз кутганимиздан қарийб икки баравар кам ёшлар битириб чиқди. Айни вақтда 1988 йилда ўқишни битирганларнинг атиги 11,3 фоизи, 1989 йилда 12,1 фоизи ҳарбий билим юртларига киришди. Бунинг асосий сабаби ушбу ихтисослашган мактабларда тайёргарлик даражаси замонавий талабларга жавоб бермаслигидадир. Мен Тошкентда Суворов ҳарбий билим юрти тузилишини таклиф қиламан. У ёшларимизни мамлакатдаги ҳар қандай олий ҳарбий ўқув юртларига киришлари учун етарли даражада тайёргарлик кўришларини таъминлайди. Мен сизлардан таклифимни қўллаб-қувватлашни сўрайман.

Кейинги вақтда ҳарбий ватанпарварлик ишларининг даражаси ва умуман самарадорлиги жуда пасайиб кетди, деб ҳисоблайман. Бу ҳозир биз кузатаётган армияга қарши кайфиятлар билан боғлиқдир.

Ҳозир В. И. Ленин номидаги Тошкент олий умумқўшин командирлари билим юртида таълим олаётган ўзбеклар 29 нафарни, Тошкент танкчилар билим юртида 25 кишини, Самарқанд автомобиль билим юртида 51 кишини ташкил этади. Жами 105 киши. Шунинг учун ҳам округимизда маҳаллий миллатга мансуб бор-йўғи икки генерал, 403 нафар катта ва 211 нафар кичик офицер хизмат қилади. Бундай аҳволни тубдан ўзгартириш зарур.

Иккинчи масала: бизда ДОСААФнинг 35 та ўқув ташкилотида, 11 та ҳунар-техника билим юртида ва Автомобиль транспорти министрлигига қарашли 17 та ўқув комбинатида Қуролли Кучлар учун мутахассислар тайёрланмоқда. Бир қарашда бу камдек туюлади. Айни вақтда ушбу ташкилотларда ҳарбий хизматга чақирилувчиларнинг атиги 10—11 фоизини армияга тайёрлаймиз. Энди ўзингиз таққослаб кўринг: Украина, РСФСР ва БССР ҳарбий хизматга чақирилувчиларнинг 35 фоизга қадарини тайёрлайди. Бунинг устига тайёргарлик даражаси паст. ДОСААФ мактаблари ўқувчиларини қабул қилиб, синфлар ташкил этишда қийинчиликларга дуч келмоқда, чунки маҳаллий ёшларнинг умумтаълим даражаси паст, жисмоний жиҳатдан тайёргарлик кўрмаган. Рус тилида ёмон гапиради ёки уни умуман билмайди. Бу ўринда маҳаллий Советлар катта фаолият кўрсатишлари мумкин.

Бошланғич ҳарбий таълим, уни ташкил этиш ҳамда сифати энг заиф бўғин бўлиб қолмоқда. Тарбиячи кадрларнинг етишмаслиги бунинг сабабидир. Ушбу муаммо негадир маҳаллий маъмурларнинг эътиборидан четда қолмоқда, айни вақтда ҳарбий комиссариатлар етарли даражада қатъият кўрсатмаяптилар.

Хизматга чақирилувчиларимизнинг соғлиғи ҳам кишини ташвишлантиради. Минглаб йигитлар ўз соғлиқлари туфайли тўла-тўкис хизмат қилолмаяптилар. Соғлиқни сақлаш министрлиги бу борада кўп иш қилиши керак.

Армияда салбий ҳолатлар мавжуд, биз буни яширмаймиз. «Оқсоқоллик»ка барҳам берилмаган. Лекин одамларнинг феъл-атвори армия хизматига чақирилгунга қадар шаклланишини тушунмоқ керак, биз оила ва мактабда тарбия ишларида йўл қўйилган камчиликларни тугатишимизга тўғри келмоқда Тузилган комиссия салбий ҳолатларни чуқур текширишга ва ушбу муаммоларни ҳал этишга ёрдам беради, деб ўйлайман.

Тошкент шаҳар партия комитетининг биринчи секретари, депутат **А. И. Фозилбеков** (40-Форобий сайлов округи) ўз нутқида қуйидагиларни таъкидлади:

— Демократия ва ошкоралик ҳарбий хизматнинг илгари бизга унча маълум бўлмаган аянчли томонларини кўрсатиб қўйди. Бу эса ота-оналаримизда ўз фарзандларининг тақдири учун жиддий ташвиш туғдирмоқда. Хўш, бундай воқеалар нима сабабдан содир бўлмоқда? Бунинг сабаблари кўп, уларнинг асосийларидан бири шундан иборатки, йиллар давомида тўпланиб қолган муаммолар ҳал этилмай келаверди. Масалан, ҳарбий-қурилиш қисмларида бўлган комиссиялар Уставдан ташқари муносабатлар деб аталмиш ҳарбий интизом кўпдан-кўп бузилаётганлигини аниқладилар. Бунинг сабаблари кўп. Булар кўпинча офицерлар ёмон ишлаётганлигининг натижаси бўлмоқда.

Буларнинг ҳаммаси Қуролли Кучлар обрўсига катта путур етказади. ёшларнинг армиямизнинг турмушдаги аҳамияти ва ўрни хусусидаги фикри ўзгаради. Биз ҳар доим армияни мардлик, байналмилалчилик мактаби деб ҳисоблаб келардик. Армия бўлинмаларининг кўп қисми шундай эканлигига ишонгим келади. Ҳамма ерда ҳам шундай бўлишига эришмоқ лозим.

Ўз таклифларимни киритмоқчиман. Биринчидан, ҳарбий бўлинмалар бир тилда сўзлашувчи аскарлардан тузилиши керак, юртдошлар имконият қадар бирга хизмат қилишлари зарур. Иккинчидан, илгари судланган, ақли ожиз ёшлар Совет Армияси сафларида хизмат қилишга жалб этилмасликлари лозим. Жисмоний жиҳатдан ожизларни ҳам қайтариш керак. Комиссариат тегишли идораларга шундай таклифлар билан мурожаат қилиши даркор. Учинчидан, йигитларимиз Ўрта Осиёдаги ҳарбий-қурилиш қисмларида хизмат қилишлари керак. Буларнинг ҳаммаси биз таклиф этган лойиҳага ёзиб қўйилган. Иккинчи банддаги «Олий Совет ва СССР ҳукуматига мурожаат этиш» деган сўзлардан сўнг «Ушбу масала тез ҳал этилишини талаб қилиш керак» деган сўзларни қўшиб қўйишни хоҳлардим. Тўртинчидан, хизмат қила олмайдиган ёшларни республикамиздаги қурилишларга юбориш керак. Буни қаттиқ назорат қилиш лозим. Республика Ҳарбий комиссариати ҳар икки томонга бўйсунмоғи зарур.

Депутат Маҳмудовнинг Суворов билим юртини тузиш ҳақидаги таклифини қўллаб-қувватлайман. Қолган учта олий ҳарбий ўқув юртида эса Туркистон ҳарбий округига ўзбеклардан офицерлар етказиб беришни кўзлаб, миллий кадрлар тайёрлашни кучайтириш лозим.

Янгийўл районидаги «Коммунизм» колхозининг раиси, депутат **М. Исматов** (118-Куйбишев сайлов округи) нутқидан:

— Бугун биз муҳокама қилаётган муаммо бутун халқни жуда тўлқинлантирмоқда. Агар армияда чинакам ҳарбий интизом бўлганида, у ердан бундай нохуш хабарлар келмаган бўлур эди. Ўтган йили биз Мудофаа министрлигида бунинг сабаблари тўғрисида савол берган эдик, бироқ бизга дурустроқ жавоб қайтармадилар.

Фронтчилар уруш бошланган пайтда хизматга янги олинган ва ҳатто қуролдан фойдаланишни билмаган йигитларни Сталинград жангига юборган эдилар. У пайт оғир пайт бўлганлигини ва урушда одамлар ҳалок бўлишини тушунаман. Аммо, уларни ҳарбий таълимга ўргатганларида эҳтимол мамлакатда қурбонлар бунчалик кўп бўлмас эди. Мен буларни нима учун гапиряпман? Ҳозир уруш пайти эмас, аммо одамлар ҳалок бўлмоқда, афтидан ҳозир ҳам зарур даражадаги тайёргарлик етишмайди.

Бошқа томондан, уруш бўлмаслигига ким кафолат бериши мумкин? Ҳеч ким. Демак, солдатлар чинакамига хизмат қилишлари керак. Биз ҳам фронтда дастлаб рус тилини яхши билмас эдик. Аммо шуни эсдан чиқара олмайманки, бизнинг рус миллатига мансуб тошкентлик офицерларимиз ўзбек тилида жуда яхши гапиришар эди. Улар бизга чинакамига таълим беришган ва биз жуда яхши тайёргарлик кўрган эдик. Фронт соҳасидаги қимматли тажрибадан бугунги кунда ҳам фойдаланиш лозим.

Самарқанд область Иштихон район партия комитетининг биринчи секретари, депутат **Т. И. Йўлдошев** (297-Азамат сайлов округи) нохуш мисолларни келтирди.

— Ўтган йили райондан юзлаб йигит армия хизматига чақирилди. Шу йилнинг ўзидаёқ бир неча тобут келтирилди, 34 нафар йигит ногирон бўлиб қайтди. Ҳарбий интизом бузилаётганлиги тўғрисида индамаслик мумкин бўлмаганидек, бу ҳақда гапирмаслик ҳам мумкин эмас.

Ўтган йили Ереванда районимиздан чиққан уч йигит армияда хизмат қилди. Кейинчалик уларни Ереvандан Ленинаканга ўтказишди. Уларни ҳақоратладилар.

Яна бир мисол: Коми АССРда бир йигитимизни калтаклашди. У дала госпиталига мурожаат қилди. Аммо фактни яшириш учун уни госпиталга қабул қилмадилар ва шаҳар касалхонасига жўнатдилар. Йигитнинг ота-онаси гап нимадалигини билиш учун у ерга боришди. Қўмондонлик бизнинг сўровимизга йигит яхши хизмат қиляпти, шикоятлар йўқ деган жавоб қайтарди. Фрунзе шаҳрида йигитларимиздан бири умуман ном-нишонсиз йўқолди. Биз бевосита мудофаа министрига ҳам мурожаат қилдик. Аммо солдатни топиша олмаяптилар.

Ўзбекистондан армияга чақирилувчиларни катта-катта гуруҳ қилиб жўнатиш, улар жам бўлиб хизмат қилиши зарурлиги тўғрисидаги фикрни қўллаб-қувватлайман. Қурилиш батальонларини эса республикада қолдириш керак, уларга бу ерда қиладиган иш кўп.

Сирдарё область Боёвут районидаги А. И. Руцкий номли совхоз бригадири депутат **Ф. Н. Мирзаева** (380-Боёвут сайлов округи) оналарга хос хавотирлик билан гапирди.

— Ошкоралик танқиддан холи зоналарни жумладан армиядаги аҳволни ойдинлаштирди. Бу соҳанинг ғоят нохуш саҳифалари очилмоқда биз фавқулодда ҳодисалардан хабардор бўлмоқдамиз. Аммо биз ушбу масалага ғоят холис ақл-заковат билан ёндашувимиз лозим. Барча мамлакатларда армияни мустаҳкамлаш тўғрисида ғамхўрлик қилишмоқда.

Армия Улуғ Ватан уруши йилларида ўзининг қудратли куч эканини кўрсатди. Ҳозирги вақтда эса интизом борган сайин бўшашиб кетмоқда. Иш шунгача бориб етмоқдаки армияда хизмат қилишдан бош тортишга даъват этувчи кишилар топилмоқда. Агар биз уларга эргашадиган бўлсак, давлатимизни заифлаштириб қўямиз.

Аммо армияни сўзсиз тубдан қайта қуриш зарур. Менинг назаримда, профессионал армияни барпо этиш, уни халқ, депутатлар назорат қилишини кучайтириш йўлидан бориш керак. Бошқа томондан, тарбиявий ва байналмилал ишларни кучайтириш, офицерларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш лозим. Армиямизнинг байналмилал моҳиятини сақлаб қолиш ва мустаҳкамлаш даркор, акс ҳолда ҳар ким бутун давлатни эмас, балки фақат ўзи яшаб турган жойини ҳимоя қиладиган бўлади.

Шу билан бирга биз ота-оналарнинг ўз фарзандлари тақдиридан ташвишга тушаётганликларини ҳисобга олмаслигимиз мумкин эмас. Ҳарбий қисмлар, ҳарбий округлар ҳузурида ота-оналар комитетларини ташкил этишни таклиф этаман. Улар офицерларнинг хотинлари кирадиган хотин-қизлар кенгашлари билан биргаликда барча муаммоларни ҳал этадилар. Командирлар ва сиёсий бўлимлар бунда ёрдам беришлари керак. Биз қисмлар билан мустаҳкам оталиқ алоқалари ўрнатишимиз лозим.

Армияга умумхалқ меҳр-муҳаббатини тиклашимиз даркор. Офицерлардан миллий кадрлар тайёрлашимиз зарур, шундай қилинганда фарзандларимизнинг армияда хизмат қилиши енгиллашади. Бу йил юбилей йили, Улуғ Ғалабанинг 45 йиллиги нишонланадиган йил. Лекин ҳали қанча-қанча ветеранлар ёрдамга муҳтож, фронтчиларнинг қанчадан-қанча қабрлари ҳамон қаровсиз қолмоқда! Махсус фонд ташкил этиб, Тинчлик фонди маблағларининг бир қисмини ана шу мақсадларга сарфлаш керак.

Ўзбекистон ССР халқ ёзувчиси, депутат **П. Қ. Қодиров** (379-Оқ олтин сайлов округи) нутқида жиддий хавотирлик билдирилди.

— Муҳокама қилинаётган масалалар вазмин ёндашувни талаб қилади. Паркентдаги сингари воқеалар жуда таҳликали. Назаримда, фавқулодда вазият пайтида ички қўшинларни олиб киришдан аввал барча эҳтиёт чораларига риоя этиш — республика, область, шаҳар раҳбарияти билан келишиб иш кўриш зарур. Ушбу масалани диққат билан муҳокама қилишни ва СССР Олий Советига таклифлар билан чиқишни тавсия этаман. Ғоят иложсиз ҳолларда қуролни қўлланиш мумкин, деб ўйлайман.

Биз илк бор бундай улкан анжуманни бутунлай ўзбек тилида ўтказяпмиз. Ҳар бир янги ишда, айниқса амалий сўзлашувни шакллантиришда камчиликлар бўлиши мумкинлиги тушунарли. Тилшунос олимлар Ўзбекистон ССРнинг Давлат тили тўғрисидаги қонунга асосланиб, замонавий атамаларни янада аниқ ифодалаб беришлари керак.

Уруш ва меҳнат ветеранлари Қашқадарё область кенгашининг раиси, депутат **С. Усмонов** (210-Киров сайлов округи) қуйидагиларни таъкидлади:

— Муҳокама қилаётган масалаларимизнинг сабаби ҳаммага тушунарли. Областимиздан борган аскар йигитлар билан содир бўлган воқеалар ҳақида гапириб, вақтингизни олиб ўтирмайман. Шу йилнинг январида областимиз вакиллари, уруш ветеранлари Байкалорти ҳарбий округида бир ҳафта бўлиб қайтдилар. Кўрган кечирганларимиз йигитларимизга ҳеч қандай эътироз йўқлигидан далолат беради. Раҳбарият уларнинг ишига ижобий баҳо бермоқда.

Лекин делегация аъзолари қурилиш батальонларида бўлганларида жуда ташвишли манзарага дуч келдилар. У ерда ишлаш ва дам олиш учун ҳеч қандай шарт-шароит яратилмаган. Уларнинг кийим-кечаклари ва овқатланиши талабга жавоб бермайди. Командирлар биз мудофаа министрлигига бўйсунмаймиз, деб айтишади. Бу ерда ҳамма ерда «оқсоқолчилик» мутлақ ҳоким бўлиб олган. Ўз гражданлик бурчини бажараётган фарзандларимиздан ана шу сабабли жуда ҳам ташвишланамиз. Командирлар ҳар бир аскарнинг ҳаёти ва соғлиғи учун жавоб беришларини, уларнинг хавфсизлигини таъминлашларини талаб қилиш керак.

Мендан олдин сўзга чиққан нотиқларнинг фикрларига қўшилган ҳолда, ҳатто уруш йилларида ҳам тракторчилар ва чўпонларга брон беришганини айтишни хоҳлардим. Биз чорвадор область ҳисобланамиз, чўпонлар етишмайди. Ҳарбий хизматга чақирилувчи ёшларга янада кўпроқ эътибор бериш, уларнинг маҳорат даражасини ҳисобга олиш ва айни вақтда халқ хўжалиги эҳтиёжларини унутмаслик керак, деб ўйлайман.

Туркистон Ҳарбий округи қўшинлари қўмондонининг биринчи ўринбосари, депутат **Г. Г. Кондратьев** (16-Пушкин сайлов округи) бу муаммоларни қандай тушунишини шундай изоҳлади:

— Армияда етарли даражада интизом йўқ, деган гапларга эътироз билдирмайман. Лекин бу ерда эшитганларимнинг кўпига қўшилмайман. Биз колхоз раисига қачон пахта экиш, уни қачон териб олиш кераклигини ўргатмаймизку, ахир. Армия ҳақида гапирганимизда у қандай яшаётганини, бугунги кунда унинг олдида қандай вазифалар турганлигини билишимиз керак.

Қабул қилинаётган ҳужжат тўғрисида гапирмоқчиман. Унда СССР халқ депутатлари Съездига Конституцияни қўшинлардан ташқари муқобил хизмат жорий этиш тўғрисидаги қоида билан тўлдиришни илтимос қилиб, мурожаат этиш кераклиги ҳақида гапирилади. Бундай таклифни олға суришдан олдин, афтидан, республикада ҳарбий хизматга чақириладиган ёшларнинг аҳволини чуқур таҳлил этиш ва уларни қайси тоифага ва қандай муқобил хизматга жалб этиш мумкинлигини аниқлаб олиш керак бўлади. Бу ҳақда ҳозир шунчаки гапириш мумкин эмасга ўхшайди.

Иккинчи бандда Ўзбекистондан хизматга чақирилувчиларни фақат республика ҳудудида ёки Туркистон ҳарбий округи қисмларида хизмат қилишлари учун уларни ҳарбий қурилиш қисмларига жўнатиш тўғрисидаги таклифлар билан СССР Олий Советига ва ҳукуматга мурожаат қилиш айтилади. Баъзи рақамларни келтиришни мақсадга мувофиқ деб ҳисоблайман. Шу йилнинг баҳорида биз ҳарбий ва махсус қисмларга, яъни жанговар ҳарбий қисмларга республикамиз ёшларининг 71 фоизини чақиришни, қолганларини эса қурилиш қисмларига юборишни режалаштиряпмиз. Баъзиларга бу кўп бўлиб туюлиши мумкин. Лекин қурилиш батальонлари учун мўлжалланган йигитлар соғлиғи туфайли жанговар ҳарбий қисмларда хизмат қилишга яроқсиз деб топилган ёки ҳарбий хизматга чеклашнинг 6-банди бўйича яроқли деб топилган ёшлардир. Биз бу одамларни ҳарбий қисмларга чақириш ҳуқуқига эга эмасмиз. Уларни бу ерда хизматда қолдириш мумкин эмас — округимизнинг ташкилий-штат тузилмаси, казарма фонди, бошқа фондлар шунча миқдордаги шахсий составни жойлаштиришга имкон бермайди.

Округимиздаги мавжуд база ва бизга ажратилган капитал маблағлар округ қурилиш қисмларига атиги 1,5 минг кишини олишга имкон беради. Қолганларини қаерга юборамиз. Бу кишиларни республика ҳудудида қолдирамизми? Шахсан мен бунинг тарафдориман, лекин бу реал йўл эмас. Ушбу масалани қўйишдан олдин ҳаммасини — ишлар ҳажмини, қурилиш батальонлари моддий асосларини ўйлаш керак. Афтидан, республика Министрлар Советининг Раиси, тегишли ташкилотлар бунинг учун зарур иқтисодий негизни топишлари керакка ўхшайди.

Бу ерда ҳарбий хизматга чақиришни ҳамда Ўзбекистон ССРдан ҳарбий хизмат қилиши лозим бўлган ёшларни мавсумий ишларга жўнатишни тўхтатиш ҳақида гап бўлди. Қандай мавсумий ишлар назарда тутиляпти? Қозоғистонда, мамлакатимизнинг бошқа регионларидаги ҳосилни йиғиб олиш назарда тутиляптими? Агар шундай бўлса, қарорга ёзиб қўйиш керак. Ҳарбий йиғинларга чақириққа келганда эса, ҳарбий тайёргарлик учун жавоб берадиган маънода биз бундай чақириқларни тўхтатишимиз мумкин эмас.

Масаланинг яна бир жиҳати хусусида тўхтаб ўтмоқчи эдим. Бу ерда матрослар ва Ҳарбий-Денгиз флоти ҳамда Ҳарбий-Денгиз қисмлари, СССР Давлат хавфсизлиги комитети чегара қўшинлари старшиналари учун икки йиллик хизмат муддатини белгилаш тўғрисида илтимослар бўлди. Лекин замонавий ҳарбий техника ва таълим программаси шундайки, қуруқликдаги қўшинларда икки йил ва флотда уч йил хизмат қилиш чоғида ана шу ҳарбий техника ва таълим программаси зўрға ўзлаштирилади. Муддатли хизматга чақирилган ҳарбий хизматчиларга ҳар йили отпуска бериш тўғрисида ҳам гапирилди. Шундай мисол келтираман: сиз ўз корхонангизда моддий манфаатдорлик тўғрисида гапирасиз. Отпуска ҳам ўзига хос рағбатлантириш, аскарнинг яхши хизмат қилишидан ўзига хос моддий манфаатдорликдир. Командирлардан ана шу ҳуқуқни олиб қўйиш керак эмас.

Хуллас, шошма-шошарлик билан қарорлар қабул қилинишига йўл қўймаслик керак.

Ўзбекистон ССР ДОСААФ Марказий Комитетининг раиси, депутат **Ж. Ж. Шоҳмардонов** (188-Қоракўл сайлов округи) сўзга чиқади.

— Маҳаллий миллат вакилларидан офицерларни қандай қилиб кўпайтириш мумкин? Агар улар жанговар ҳарбий қисмларда хизмат қилишса, шундай қилиш мумкин бўлади. Улар генерал ва маршал даражасига кўтариладилар. Бугунги кунда маҳаллий миллатга мансуб офицерларнинг кўпчилиги ҳарбий комиссариатларда хизмат қилишмоқда.

Армиянинг ёшлар билан боғлиқ, уларнинг ривожланиш даражаси ва жисмоний тайёргарлиги билан боғлиқ муаммолари кўп. Агар жанговар ҳарбий қисмлар хўжалик ишларини бажаришдан ҳоли этилса, Қуролли Кучларда хизмат қилиш муддатини қисқартириш, уч йиллик хизмат икки йилгача, икки йиллик хизматни бир ярим йилгача камайтириш мумкин.

Мен касби-кори ҳарбий хизматчи сифатида СССР мудофаа министрининг ҳарбий хизматга чақирилувчиларнинг 20 фоизини ўз округларида хизмат қилишга қолдириш тўғрисидаги қарорини маъқуллайман. Бу сиёсий жиҳатдан ҳам, ҳарбий жиҳатдан ҳам тўғри қарор бўлди. Менимча, мудофаа вазифаларига зарар етказмасдан бундан ҳам кўпроқ қолдириш мумкин. Республикамиздан чақириладиган барча йигитларни шу ерда ёки округ ҳудудида қолдиришни таклиф қилаётганларга эътироз билдираман.

(Давоми учинчи бетда).

ЎН ИККИНЧИ ЧАҚИРИҚ ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ БИРИНЧИ СЕССИЯСИ

МАЖЛИСЛАР КУНДАЛИГИ

(Давоми. Боши иккинчи бетда).

Баъзи депутатлар республика Мудофаа министрлиги жорий этилишини таклиф қилишмоқда. Мен бу фикрга қаршиман, лекин Президент илғор фикрловчи касби-кори ҳарбий хизматчи бўлган мутахассислардан ҳарбий маслаҳатчига эга бўлиши мақсадга мувофиқ деб ҳисоблайман.

Ўзбекистон ССР Конституцион назорат комитетининг Раиси **Ш. З. Ўразаев** минбарга чиқади:

— Ушбу масала муҳокама қилинишининг ўзи — янги иш. Иттифоқдош республика СССР Конституциясининг 114-моддасига мувофиқ ўзининг олий органи орқали қонун лойиҳаларини таклиф қилади. Бинобарин, муаммо шу даражада муҳимки, ҳеч ким бу масалага бефарқ қарай олмайди, чунки ҳар бир оилада армияда хизмат қилиши керак бўлган болалар бор. Қуролли Кучларга моҳият эътибори билан йигитчалар боришади. У ерда, ўзлари кўникмаган оғир шароитда турли хил бузилишлар, ҳатто жиноятлар ҳам бўлади. Бу ерда мамлакатимизда армияга қарши кайфиятлар кучаяётганлиги ҳақида гапирилди. Биз уни ҳис қилиб турибмиз. Эҳтимол, бунда бизнинг ҳам айбимиз бордир. Агар биз ушбу минбардан туриб, минг марталаб армияни севишга чақирган тақдиримизда ҳам, фақат биттагина нотўғри ҳаракат, битта жиноят, армиядаги битта салбий воқеа бутун айтганларимизни йўққа чиқаради.

Менда аниқ-равшан таклифлар бор. Эътиборга молик масалаларни умумлаштириш ва уларни Ўзбекистондан сайланган СССР халқ депутатларига бериш керак. Токи улар ушбу таклифлар Олий Советда рўёбга чиқарилиши учун курашсинлар. Армияда хизмат қилиш тўғрисидаги Қонун иттифоқ миқёсида ишлаб чиқилиши керак. Биз бу ерда ҳозир мавжуд бўлган иттифоқ қонунига тузатишлар кирита олмаймиз, фақат СССР Олий Совети бундай қилиш ҳуқуқига эга.

Қорақалпоғистон АССР халқ таълими министри, депутат **Ж. Бозорбоев** (486-Қораўзак сайлов округи) ўз нутқида бундай деб таъкидлади:

— Армиядагина эмас, бошқа жойларда ҳам интизомнинг йўқлиги бутун системамизнинг кулфатидир. Халқ хўжалигининг турли тармоқларида содир бўлаётган ишкалликларнинг сабаби ҳам шунда. Шу маънода армия жамият кўзгўсидир.

Армия — бизнинг ифтихоримиз, у бизни фашизм вабосидан қутқарди. Ҳозирги кунда унинг олдида катта муаммолар турибди. Армияга кузатиш чинакам тантанага айланишини, бир ҳафта хат келмаса — ташвиш, эсон-омон қайтиб келинса бахт бўлишини такрорлаб ўтиришнинг ҳожати бормикан.

Йигитларимиз «оқсоқолчилик» иллатидан азият чекмоқдалар, безорилик, ичкиликбозлик, гиёҳвандлик ҳолларидан шикоят қилишмоқда. Бунинг натижаси эса — қочоқликдир. Қорақалпоғистонлик 80 нафар йигит армиядан қочган. Энди улар интизом йўли билан жазоланадилар.

Ёшларни армия хизматигагина эмас, умуман ҳаётга тайёрлаш керак. Берунийнинг сўзлари ёдга келади. У менга ёшларни кўрсатсангиз мамлакатингизнинг эртаси қандай бўлишини айтиб бераман, деган эди. Ҳозирги ёшларга оилада ҳам, мактабда ҳам, маҳаллада ҳам эътибор етишмайди. Муаммоларга тўла катта шаҳарлар тўғрисида гапирмаса ҳам бўлади. Тарбия масаласига муносабатни ўзгартириш керак, барча иллатларнинг илдизи ана шунда яширинган. Шундан армияда «оқсоқолчилик» иллатига айланиб кетадиган салбий оқибатлар келиб чиқади.

Хоразм областининг бош имом-хатиби, депутат **Муҳаммад Саид Хўжа Раҳматилло ўғли** (450-Юқорибоғ сайлов округи) ўз фикрини баён этди:

— Халққа эрк бераётган раҳбарларга республика мусулмонлари номидан миннатдорчилик билдиришни истайман. Ҳозирги замон тарихида биз, дин пешволари биринчи маротаба ана шундай анжуманларда сизлар билан бирга иштирок этиб, ўз фикримизни айтиш имкониятига эга бўлдик.

Жангчи ўзбекларнинг армиядаги хизмати масаласига доир мунозара бизни айниқса тўлқинлантирмоқда. Бу муаммо барчани, энг аввало оналарни ташвишлантиради, ахир биз болаларимизнинг тақдирини ҳал этяпмиз. Республика мусулмонлари қурилиш батальонларига чақирилаётган фарзандларимиз республикада хизмат қилишга қолдирилиши тўғрисидаги талабларни қўллаб-қувватлайдилар. Мен ўзим ана шундай қўшинларда хизмат қилганман. Бундай қўшинлар, дангал қилиб айтадиган бўлсак, армия ҳам эмас.

Бошқа кишига нисбатан ёвузлик қилишга, уни хўрлашга ҳеч кимнинг ҳаққи йўқ. Бировнинг ҳаётига, бировнинг мулкига ҳеч ким тажовуз қила олмайди. Биз, мусулмонлар, қурилиш батальонлардаги барча жангчилар ўзимизда хизмат қилишларини талаб қиламиз. Уларнинг шароити ҳам, иши ҳам, бу ерда минг марта яхши бўлади. Халқимиз бу ҳақда ғамхўрлик қилади. Бундан ташқари, нима учун профессионал армия тузиб, ҳарбий хизматчиларга ҳақ тўлаш мумкин эмас? Бутун дунёда шундай қилиняпти-ку, ахир?

Ёшларимиз тарбиясини яхшилаш учун ҳали кўп ишларни қилишимизга тўғри келади.

Сайланган министрлар бир нарсани: инсон, халқ ишончи — бу олий шараф эканини унутмасликларини сўрайман. Ҳар бир киши ўз зиммасига олган мажбуриятни бажариши, ўз сўзининг устидан чиқиши керак. Тоғ-тоғ олтинларни ваъда қилмай, қўлимиздан келган ишлар тўғрисидагина гапирайлик.

Наманган областидаги «Уйчи» колхози комсомол комитетининг секретари депутат **К. М. Қамбаров** (265-Уйчи сайлов округи) муҳокама қилинаётган масала аҳамиятини таъкидлаб, шундай деди:

— Ҳамма биз қандай қарор қабул қилишимизни кутиб турибди. Бироқ, қурилиш батальонлари жангчиларининг республикада хизмат қилиши тўғрисидаги масала дарҳол ҳал этилмаса керак. Буни ҳамма тушуниши лозим.

Биз, наманганлик депутатлар гуруҳи, шунингдек жамоат ташкилотларининг вакиллари ташвишли сигналлар тушган 29 та ҳарбий қисмда бўлдик. Батафсил тўхталиб ўтилмай, интизом яхши эмаслигини, солдатлар тўғрисида етарлича ғамхўрлик қилинмаслигини, бу эса «оқсоқолчилик» иллатига, баъзан эса жиноятларга олиб келишини айтаман.

Фақат соғлом болаларни хизматга юбориш, армияга чақирилувчиларни танлайдиган врачларнинг масъулиятини ошириш зарур. Маълумки, агар врач соғлом кишини қолдирса, уни жазолайдилар, борди-ю, касал йигитни хизматга йўлласа бунинг учун ҳеч ким жавоб бермайди. Натижада саломатлиги заиф йигит ногирон бўлиб қайтади.

Ҳозирги кунда қурилиш батальонларидаги хизмат меҳнат жазосидан ҳеч бир фарқ қилмайди. Бахтсиз ҳодисалар ва жиноятларнинг кўпи айнан шу қисмларда содир бўлади. Шунинг учун ҳам мудофаа министрлигига бўйсунмайдиган ҳарбий қурилиш отрядларини ҳеч кечиктирмай қисқартириш зарур.

Уставга зид муносабат учун совет қонунларига қатъий амал қилган ҳолда жазони кучайтириш керак, деб ҳисоблайман. Одам ўлса-ю, командирга фақат ҳайфсан беришса ёки ишидан пасайтиришса, буни маданий давлатда тўғри деб бўладими, ахир?

Жойлардаги чақириш пунктлари, ҳарбий комиссариатлар мақоми ва ҳуқуқларини ошириш керак. Шундай бўладики, районда йигитни армияга чақирилмасин деб ҳисоблашса, областда бу фикрга эътибор ҳам бермайдилар. Чақириш комиссияларининг ишига маҳаллий Советлар депутатларини фаолроқ жалб этиш зарур.

Андижон область соғлиқни сақлаш бўлимининг мудири депутат, **Б. У. Йўлдошев** (138-Бўз сайлов округи) шифокорлар фикрини изҳор этди:

— Мен армияда фақат соғлом йигитлар хизмат қилиши керак, деган фикрга қўшиламан. Республикамиздан эса баъзан касаллар жўнатилади. Бунинг сабаби шундаки, шифокорлар амал қилиши керак бўлган буйруқ бор. Бу буйруқда саломатлиги заиф, жанговар ҳарбий хизматга яроқсиз бўлган кўпгина йигитларни қурилиш батальонларига йўллаш кўрсатилган. Бундай ҳолларда шифокорларнинг ҳеч нарсага қурби етмайди. Чақирилувчиларни қурилиш батальонларига йўллаш тўғрисидаги буйруқни қайта кўриб чиқишни таклиф этаман.

Иккинчи таклифим: ҳар йили ҳарбий комиссариатлардаги ишга минглаб шифокорлар жалб этилади. Уларнинг таркиби ҳар йили янгиланиб туради. Бунда баъзан шифокор беморнинг аҳволини аниқлай олади, баъзан эса замонавий диагностика аппаратлари йўқлиги туфайли бунга муваффақ бўлмайди. Шунинг учун ҳам, бундай комиссияларни доимий, штатдаги комиссияларга айлантиришни таклиф этаман. Бу эса, шубҳасиз, уларнинг савиясини ва масъулиятини оширади.

Термиз шаҳар партия комитетининг биринчи секретари депутат **М. П. Холбоев** (343-Термиз сайлов округи) ўз нутқида бундай деди:

— Мен ўзимдан аввалги нотиқларни диққат билан тингладим. Лекин депутатларнинг кўпчилиги, менимча, ҳарбий хизмат нималигини ва интизом нималигини билишмайди. Областда биз кўпинча ҳарбийларга мурожаат қилишимизга тўғри келади. Биз уларнинг қийинчиликларини, офицерлик ишининг ўзига хос хусусиятларини кўриб турамиз. Сўзга чиқишдан аввал масаланинг моҳиятини тушуниш керак!

Бошқа томондан қараганда — мен ўз мундири шарафини ҳимоя қилишга уринган Г. Г. Кондратьев нутқидаги барча фикрларга қўшила олмайман. Қурилиш батальонлари республикада тузилиши ва унинг территориясида ишлаши керак. Сиз прапоршчиклар ва офицерларга квартиралар етишмаслиги тўғрисида ҳам гапирдингиз. Маълумотингиз учун кейинги вақт ичида биз маҳаллий Советлар ҳисобидан минглаб квадрат метр уй-жойни ҳарбий хизматчиларга берганимизни хабар қиламан.

Бир масала тўғрисида ҳам жим тура олмайман: 1990 йилда биз «Арсенал» рейдини ўтказдик. Рейд чоғида омборлардан ташқарида, граждан шахслар қўлида ўқдорилар, зирҳли камзуллар борлигини аниқладик. Қурол-яроғ ўлда-жўлда сақланиб, тасодифий кишилар қўлларига тушиб қолса бу қандай армия интизоми бўлди? Сурхондарё ёвуз, жиноий режаларни ўртага сураётган кимсаларни қурол-яроғлар билан таъминловчи ўзига хос базага айланиб қолди. Ҳарбийлар бунинг учун Президент олдида жавоб беришлари керак.

«Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газетасининг бўлим мудири депутат **К. Х. Баҳриев** (327-Қуйиқишлоқ сайлов округи) нутқидан:

— Гарчи залда ҳарбий мутахассислар кам бўлсада, аммо биз армия муаммоларига аралашмай қололмаймиз, чунки у ерда бизнинг фарзандларимиз хизмат қилишади. Биз ўғлонларимиз армиядан соғ-саломат қайтиб келишини кутамиз.

Баъзи ҳарбий мутахассисларнинг бир қолипда фикрлаши бизни ажаблантиради. Илгари судланганларни армия хизматига юбормасликни таклиф этаман.

Фавқулодда вазият пайтида қўшинларни киритиш армиянинг обрўйини кескин тушириб юбормоқда. Жамоат тартибини қўриқлашни армия зиммасига юкламасдан, милицияни кучайтириш керак.

Ички қўшинлар ихтиёрий бўлиши лозим. Бирорта ҳам она ўз фарзанди бошқа регионлардаги можароларни тинчитиш учун жўнаб кетишини истамайди.

Армияга чақириш пунктларида, ҳарбий комиссариатларда тартибни йўлга қўйиш зарурлиги тўғрисидаги фикрга қўшиламан.

Ғузор райони марказий касалхонасининг бош врачи депутат **С. Р. Сафарова**нинг (209-Ғузор сайлов округи) нутқи ғоят жўшқин бўлди:

— Армияга чақириладиган ёшларнинг саломатлиги муаммоси ғоят муҳимдир. Шунинг учун шифокор сифатида бу ҳақда гапирмай қололмайман. Биздаги кўпгина ёшларнинг саломатлиги яхши эмаслигидан қайғураман. Биз, шифокорлар, касалликнинг сабабини эмас, балки асоратини даволаймиз. Ижтимоий-иқтисодий муаммолар, болаларнинг ўсишидаги камчиликлар, оналик ва болалик, оила масалаларига суст эътибор берилаётганлиги фарзандларимизнинг саломатлигига таъсир қилмоқда. Агар шифокорлар йигитларни армия хизматига танлашда қатъий диагностикага асосланса, деярли кўпчилик йигитлар саломатлиги яхши эмаслиги сабабли армия хизматига яроқсиз деб ҳисобланган бўлур эди. Менинг фикримни тўғри тушунишингизни сўрайман, бу ахир ўлкамиз, халқимиз фожиаси эмасми?

Бу ерда сайланган ҳар бир министр камчиликларга барҳам бериш учун ўзининг фаолият соҳасида ишларни тўғри изга солиши ва виждонан меҳнат қилиши лозим. Болаларга емиш, кийим-кечак, оддий дафтар етишмаётганини нормал ҳол деб бўладими? Биз амалий иш билан шуғулланиш ўрнига кетма-кет қонунлар чиқаряпмиз. Болалар саломатлиги учун арзон маҳсулотлар, тоза сув зарур, табиатни заҳарлашга чек қўйиш керак. Акс ҳолда болалар қандай қилиб соғлом бўлади?

Самарқанд область Оқдарё район Болта қишлоғидаги 26-ўрта мактаб ўқитувчиси, депутат **О. Ж. Маматова** (290-Янгиқўрғон сайлов округи) бундай деди:

— Сайловчиларнинг кўпчилиги армиядаги салбий ҳодисалар тўғрисида маълум қилишмоқда. Улар ўз хатларида кўпинча фожиали воқеалар ҳақида ёзишмоқда, бу эса кишини ташвишга солмай қололмайди.

Мамлакатимизнинг ҳар қандай ерида отилган ўқ товуши энг аввало она қалбига тегади. Оналар, опа-сингиллар, келинглар, қизлар номидан иттифоқ ва республика ҳарбий комиссариатларига мурожаат қилиб, уларни фарзандларимиз, ака-укаларимиз ва эрларимизни ўз фарзандларидек авайлаб-асрашга чақираман, агар сиз бундай қилмасангиз, халқ кечирмайди.

Қарор лойиҳасига қўшимча киритишни хоҳлайман: ҳалок бўлганларнинг оилаларига бир йўла нафақа тайинлаш керак, деган сўзлардан сўнг «армиядан ногирон, меҳнатга лаёқатсиз бўлиб қайтган кишиларга пул нафақаси тўлансин» деган сўзларни қўшиб қўйиш керак.

МУТАХАССИС ОГОҲЛАНТИРАДИ

ЎЗИ МИТТИЮ КОНИ ЗАРАР

Мевали боғларда 300 турга яқин зараркунанда ҳашаротлар, каналар ва бошқа зиёнли қуртлар учрайди. Булардан мевахўр кана, куя ва қалқондор республикамиз шароитида жуда қисқа муддатда кўпайиб, тез ривожланади. Айнан шу зараркунандалар касофатида ҳар йили ялпи ҳосилнинг 30—40 фоизи йўқотилади. Агар ўз вақтида чора кўрилмаса, бой берилган маҳсулот миқдори 90—100 фоизга етиши мумкин.

Дарахт пўстлоғининг ости зараркунандалар қишлайдиган, улар яширинадиган асосий жой ҳисобланади. Шу боис ҳозир дарахт танасини сим чўткалар билан эски пўстлоқлардан тозалаш, қуриган ва қурий бошлаган шох-шаббаларни кесиб, боғ ташқарисида ёндириб юбориш боғбонларнинг биринчи галдаги вазифасидир. Дарахтларнинг кесилган жойлари албатта сувалиши керак. Бунда турли мой бўёқлардан ҳам фойдаланиш мумкин. Айни пайтда дарахтлар тагини, қатор ораларини юмшатиш, бегона ўтларни йўқотиш катта аҳамиятга эга. Шундай қилинганда хазон остида, тупроқ юзасида қишлаган турли хил зараркунандалар ҳамда парша, уншудринг каби касалликларнинг замбуруғларига қирон келтирилади.

Боғ зараркунандаларидан энг хавфлиси — олма қуртига қарши курашнинг самарали воситаларидан бири «овловчи» белбоғдир. У дарахтларнинг бош танасига, асосий шохларнинг пастки қисмига боғланади. Белбоғлар қоп материалларидан ва қалин қоғозлардан тайёрланади. Бу тадбир 20 майгача тугалланиши керак.

«Овловчи» белбоғ кичик боғларда, томорқаларда ҳам қўлланилганда яхши натижа беради. Бунинг учун ҳафтада бир марта унинг орасига кириб олган қуртларни териб ташлаш ёки латтани қайноқ сувга ботириб олиш лозим. Шунда зараркунанда 80 фоизгача камаяди. Бироқ шуни унутмаслик керакки, белбоғлар ўз вақтида тозалаб турилмаса, кушандаларнинг кўпайиш масканига айланади. Тўғри, катта боғларда бундай юмуш кўп меҳнат талаб этади. Шунинг учун бу жойларда тутқичдан фақат зараркунанда ривожланишини аниқлаш мақсадида фойдаланилади. Яъни бир пайкалда 5—6 туп дарахтга боғланади. Боғларда кушанда қўғирчоғининг бўш пўсти пайдо бўлиши капалакнинг учганлигидан дарак беради.

Бундан англашиладики, 6—10 кундан сўнг зараркунанда тухум қўйишга киришади. Демак, 2—3 кун ичида унга қарши химиявий кураш чорасини ўтказиш зарур. Йўқса, фурсат бой берилади.

Феромон тутқичлари ҳам айнан шу мақсадда қўлланиладиган воситадир. Ҳозир хўжаликларда олма қурти, ток барги ўровчиси ва Калифорния қалқондорининг феромонлари мавжуд. Ҳар 3—5 гектар ерга бир донадан ўрнатиб, зараркунандаларнинг капалаклари учиш муддати қачон бошланишини, ёппасига учиш даврини белгилаш мумкин.

Зараркунандалар кўпайишининг олдини олишда боғларни дорилаш ҳам муҳим аҳамиятга эга. Бу тадбир ўтган йили қайси турдаги ҳашарот ривожлангани, унинг тахминий сони қанча бўлганига қараб олиб борилади. Масалан, карантин зараркунанда ҳисобланган Калифорния қалқондорига қарши гектар ҳисобига 12—15 килограмм 30-номерли препарат ва ДНОК аралашмасидан тайёрланган қоришмадан 70—80 килограмм ишлатилганда яхши самара беради. Трихлорол-5 бироз кейинроқ, яъни гул-шонанинг ранг олиш палласида қўлланилади. Айнан шу муддатда барча кушандалар қишки уйқудан фаол ҳолатга ўтади. Шунинг учун ҳар гектар майдонга юқорида қайд этилган препаратдан 25—50 литр сарфланганда 98—99 фоиз самарадорликка эришиладики, бу ДНОК ва 30-номерли дори таъсир кучидан 20—30 фоиз кўпдир.

Гуллаш даври тугаши арафасида дўлана гирдак куяси ва бошқа куяларнинг қурти чиқиши кузатилади. Уларнинг озиқланиши оқибатида баргларда тўгараксимон қорамтир доғлар ҳосил бўлади. Айни пайтда қалқондорларнинг ёш авлодлари ривожланади, олма қурти капалагининг учиши тезлашади, дарахт танасининг остки қисми ва бегона ўтлардан каналар тарқала бошлайди.

Уларга қарши қанақа препаратлардан фойдаланган маъқул? Ҳашаротлар учун пиретроид гуруҳига кирувчи дорилар: цимбуш, шерпа, рипкорд (гектар ҳисобига ҳар қайсисидан 0,2 литрдан), метафос (0,75—2 литр), фозалон (4 литр), метатион (4 литр), БИ-58 (4 литр); каналарга қарши олтингугурт (10—15 килограммдан), пликтран (3—4 килограмм), омайт (2,5—3 килограммдан); касалликларга эса цинеб (8 килограмм), поликарбацин (8 килограмм), полихом (8 килограмм), каптан (8—10 килограммдан) ва бошқа бардоск суюқлиги ўрнини қоплайдиган дориларни ишлатиш тавсия этилади.

Навбатдаги юмушлар препаратларнинг самарасига, зараркунандаларнинг кўпайиши ёки камайишига қараб режалаштирилади. Уларда муайян дорига ёки бир хил таъсир этиш кучига эга химикатларга нисбатан чидамлилик ҳосил бўлишининг олдини олиш мақсадида препаратлар доимо янгиланиб турилади. Умуман йил давомида қайси ҳашарот кўп авлод бериб ривожланса, унда чидамлилик шунча тез пайдо бўлади.

Ҳашаротлар сони кўп бўлмаган жойларда микробиологик препаратлардан ҳам фойдаланиш мумкин. Бунда ҳар гектар майдонга 2—5 килограмм битоксибацилин, 1,5—2,5 килограмм дендрабацилин, 0,5—1 килограмм леподоцид қўлланилади.

Таъкидлаш жоизки, колхозлар ва совхозларда дорилаш аппаратлари, ОВС, ОВТ ва ОПВ мосламалари 4—5 метрлик мевали дарахтларгагина сифатли ишлов бера олади. Ваҳоланки, боғларимизнинг 70—80 фоизини новча бўйли ниҳоллар ташкил этади. Шунинг учун шакл бериш мобайнида улар иложи борича қисқартирилиши ёки дорилаш бир вақтнинг ўзида икки томонлама ўтказилиши лозим. Бунда ўзига хос туман ҳосил бўладики, унинг бир қисми юқорига кўтарилиши туфайли шохларнинг ҳаммаси яхши намланади.

Баъзи боғларнинг қатор ораларига тут дарахти экилган. Бу жойларда улар ипак қуртига кесиб олинмагунга қадар дорилаш кечиктирилади. Натижада зараркунандаларга қарши кураш муддати бой берилади. Шу боис тутзорларни боғлардан олисроқда барпо этиш, қатор оралариндаги тут дарахтларини эса бошқа жойга кўчириб ўтказиш керак.

Олма қуртига қарши сариқ трихограммани қўллаш айниқса Наманган областида яхши натижа бермоқда. У кичик паразит ҳашарот бўлиб, олма қуртининг тухумига ўз тухумини қўяди. Ундан пайдо бўлган қурт олма қурти тухуми билан озиқланади ва етук зот ҳолатида учиб чиқади.

Трихограммани зараркунанданинг биринчи авлодига қарши ишлатиш мақбул. Бунда унинг самарадорлиги 30—40 фоиз, ҳатто ундан юқори бўлади. Зарарланмаган ва қуртга айланган кушандага қарши микробиологик препаратлар қўлланиши лозим. Томорқаларда ва дала ҳовлиларда эса халқ усулларидан фойдаланиш тавсия этилади. Яъни пиёз ва саримсоқ барглари, пўстлари билан биргаликда қайноқ сувда ивитилади. Бир кундан сўнг тайёр бўлган эритманинг ҳар литри 10 литр сувга аралаштирилгач, кана ҳамда шираларга қарши сепилади. Мингбарг ўтидан ҳам шу усулда дори тайёрласа бўлади. Бунда 800 грамм қуритилган ва майдаланган хашак 30 минут давомида парланади, сўнгра унга 40 литр сув қуйилади ва 3—4 кун сақланади. Тайёр суюқликка бироз совун қўшилса, таъсир кучи ортади. Бу дорилар жуда қисқа муддатда ўз самарасини беради. Шуни ҳисобга олиб, ҳар 4—5 кунда қайта ишлов бериш зарур.

Юқорида тилга олинган барча тадбирларни ҳозирнинг ўзидаёқ амалга ошириш мақсадга мувофиқ. Шундай қилинганда қишловчи зараркунандалар ва касалликларнинг кўпайиши ҳамда тарқалишига тўсиқ қўйилади. Бу ўз навбатида ёздаги юмушларни бирмунча қисқартиради, муҳими — атроф муҳити заҳарланишининг олди олинади.

О. ЭШМАТОВ,
Ўрта Осиё ўсимликларни ҳимоя қилиш илмий-тадқиқот институти боғ ва сабзавот экинларини зараркунандалардан ва касалликлардан ҳимоя қилиш лабораториясининг мудири, қишлоқ хўжалиги фанлари номзоди.

Термиз пахта тозалаш заводи коллективи 1990 йил ҳосили учун уруғлик чигит тайёрлашда алоҳида жонбозлик кўрсатмоқда. Корхона ишчи-хизматчилари жўнатилаётган маҳсулотнинг сифатига катта эътибор беришаётир. Бу йил янги районлаштирилган «Термиз-16» навидан 485 тонна уруғлик тайёрланади. Заводнинг Комил Суюнов, Чори Мусурмонқулов, Шомурод Қодиров сингари пешқадам ишчилари, бригада етакчиси Раззоқ Наимовнинг фидокорона меҳнати туфайли чигитнинг асосий қисми хўжаликларга жўнатилди. Ҳозирги пайтда корхонада энг сўнгги тонналар ҳозирланмоқда.

СУРАТДА: уруғлик чигит қопларга жойланаяпти.

И. ХЎЖАЕВ олган сурат. (ЎзТАГ).

Пахтакор районидаги Кичапов номли совхоз ремонтчилари экиш мавсумида қатнашадиган барча қишлоқ хўжалиги техникасини сифатли созлаб қўйганлар. 77 та чопиқ трактори, 4 та экиш агрегати, 22 та чизель, 105 та комплект борона ишга шай турибди. Бунда моҳир йиғувчи-чилангар Карим Аллаёровнинг ҳиссаси катта.

СУРАТДА: Т. Аллаёров.

У. ҚЎШВОҚОВ олган сурат.

ИҚТИСОДИЁТ ЯНГИЛИКЛАРИ

ШАВКАТЛИ МЕҲНАТИ УЧУН

Олмалиқ мебель комбинати коллективи 1989 йил иш якунларига кўра Бутуниттифоқ социалистик мусобақасининг ғолиби деб топилди.

Иттифоқ министрлиги ва тармоқ касаба союзи Марказий Комитетининг раҳбарлари имзо чеккан телеграммада Олмалиқ мебелчилари меҳнат унумдорлигини ўстиришда рекорд кўрсаткичга, маҳсулотнинг юқори сифатли бўлишига эришганликлари таъкидланган. Улар зарбдор меҳнатлари учун кўчма Қизил байроқ ва пул мукофоти билан тақдирландилар.

Олмалиқ мебель комбинати республикамизда биринчилардан бўлиб хўжалик ҳисобининг иккинчи андозасини ўзлаштирди. Пировард натижани кўзлаб меҳнат қилиш, бозор эҳтиёжларини аниқ билиш ишлаб чиқарилаётган маҳсулот турларини тез янгилашга ёрдам бермоқда. Ўтган йили савдо тармоқларига планга нисбатан анча кўп, 1,8 миллион сўмлик юмшоқ мебель чиқарилди. Олмалиқликлар жами ўн беш хилдан кўпроқ мебель, хилма-хил халқ истеъмол моллари чиқаришмоқда.

МУКОФОТГА... УЙ

Содиқовларнинг ишчилар сулоласига кенг ва ёруғ беш хонали уйнинг калити топширилди. Гулистон тикувчилик бирлашмасида ўн бир йил тер тўккан Муҳаббат Содиқова шу корхонада ишлаётган қизлари Насиба, Жамила ва Шоиралар билан бирга уй тўйини ўтказди. Улар серунум меҳнат қилганликлари туфайли уй олиш учун навбатда узоқ турмишмади. Яхши меҳнат эвазига имтиёз олган бу хонадон файзли уй-жойга эга бўлди.

Ҳозир бирлашма ветерани 1996 йилнинг январь ойи ҳисобига ишламоқда. Муҳаббат опа корхонада ўз ишининг зўр мутахассиси ҳисобланади. Қизлари — тикувчилар Жамила билан Шоира ўз оналарининг маҳоратини қунт билан ўрганишмоқда. Фақат катта қизи Насиба оила касбини «ўзгартирди» — у зардўзлик цехида ишламоқда.

Малакали кадрлар тайёрлаш муаммоси ўткир бўлиб турган Ўзбекистон комсомоли 50 йиллиги номли тикувчилик бирлашмасида ишчи сулолаларига алоҳида ғамхўрлик қилиб, катта эътибор беришмоқда. Бирлашмада худди шу нарса меҳнат коллективининг асосий негизи эканлигига қатъиқ ишонадилар.

ОНА-ВАТАН БЎЙЛАБ

● **ЛЕНИНГРАД.** Польша рақамлари зикр этилган рефрижераторлар Ленинграднинг Гдиня, Гданьск, Сопот шаҳарлари номи билан аталувчи янги универсамларига баҳорнинг дастлабки кунида теплицалардан олинган ҳосилни келтирдилар. Бу маҳсулотларни давлат-кооператив фирмалари етказиб бермоқда. Ленинград, ўз навбатида, Польшага саноат моллари юбормоқда.

● **ЖЕЗҚАЗҒАН.** «Жезқазғанцветмет» илмий ишлаб чиқариш бирлашмаси бойитиш комбинатининг балиқ овловчи бригадаси балиқ овини бошлаб юборди. Бирлашма ёрдамчи хўжалигида уч юз килограммга яқин карп балиғи тутилди. Бу балиқни етиштириш учун ўз умрини ўтаб бўлган ускунани мослаштирдилар: 450 куб сиғимли бетон идишларга водопровод шохобчасини уладилар, етарли даражада кислород олиб келдилар, автомат охурлар, иссиқликни тартибга келтириб турувчи, кислород тарқатувчи қурилмаларни ўрнатдилар.

● **НОВГОРОД.** Новгород областида «Меҳр-мурувват» узлуксиз радиоэшиттириши ниҳоясига етди. Маҳаллий радио ногиронлар жамияти ва В. И. Ленин номли Совет болалар фонди бўлими билан биргаликда «Касал болаларга ва ногирон болаларга ёрдам берайлик» шиори остида ана шу узлуксиз радиоэшиттиришни ташкил қилдилар. Банкда очилган махсус ҳисоб дафтарчасига ҳафта давомида 489 минг сўм пул ва 24 минг сўм валюта тушди, кўплаб моллар келтирилди.

● **МИНСК.** Белоруссияда бошланган миллий кино байрами «90-йил баҳори» деб ном олганлиги тасодифий эмас. Йилнинг худди шу фасли республиканинг етакчи студияси — «Беларусьфильм» учун жуда «сермаҳсул» бўлди. Мазкур студия 40 дан ортиқ янги лентани томошабин ҳукмига тақдим этди.

● **ДУШАНБЕ.** «Тожикфильм» киностудиясининг павильонларидан бири кўҳна монастирга айланди. Бу ерда суриялик ва тожикистонлик киноусталари биргаликда «Кўҳна монастир сирлари» фильмини суратга олабошладилар. Лентага халқ афсонасига қараганда пайғамбарлар монастирнинг маҳфий жойларига яшириб кетган абадий ёшлик рецептини излаш тўғрисидаги детектив мавзу асос қилиб олинган. Сценарий муаллифи — кинодраматург А. Агишев, фильм режиссёри Ю. Юсупов. Картинада ролларни тожик актёрлари билан бирга СССР халқ артисти С. Бондарчук ва латиш актёри И. Калниньш ҳам ўйнайди. Очиқ ҳавода ўтадиган съёмкаларнинг бир қисми Сурияда қадимий меъморчилик обидалари фонида бўлади. Бу, тожик кинематографиячилари суриялик машҳур продюсер Абу Абдураззоқ Ғаним билан бирга суратга олаётган учинчи фильмдир.

ҚАНДАЙ ДАМ ОЛАЯПСИЗ?

ГЎЁ ЭРТАКДАГИДЕК

Область агросаноат уюшмасининг Абу Али ибн Сино номли ёки оддийгина «Ҳазорбоғ» деб юритилаётган санаторийси гўё эртакка саёҳат қилгандек таассурот қолдиради. У республикамиздаги бошқа кўпгина соғломлаштириш масканларида бўлмаган қулайликлари билан ажралиб туради.

Роҳатбахшлик яратиш мураккаб иш эмас, муҳими — муолажа кўнгилдагидек ўтиб, келтирган фойдаси анчагача етса бас. Илгари даволаш ва муолажаларга бевосита алоқаси бўлмаган шинам дам олиш бурчаклари, поёндозлар, ошхонадаги оппоқ дастурхонлару бошқа қатор жиҳозларсиз ҳам яхши натижаларга эришиш мумкинлигига ишонардик. Лекин яшаш жойинг — ҳатто у вақтинчалик бўлса ҳам — қай аҳволдалиги, ён-атрофингдагилар ҳамда табобат ходимларининг муносабати аҳамиятсиз эмас, аксинча, оғир дардларни даволашнинг муҳим омили эканлиги маълум бўлди.

Санаторийда дам олувчиларнинг кайфиятини кўтарадиган майда-чуйда, икир-чикирлар ҳам эътибордан четда қолмаган. Ҳовлидаги ҳамма нарса жой-жойида: ям-яшил ўтлоқлар узра шохлари қулоч ёйган асрий чинорлар, дўстлар билан пича гурунглашиб ҳордиқ чиқарадиган бежирим суҳбатхоналар, ажойиб меъморчилик намунаси бўлган, ёғочдан қурилган уч қаватли бино. Унинг биринчи қаватида чойхона, иккинчисида бильярдхона, учинчисида кутубхона жойлашган.

Мижозлар муолажалардан сўнг очиқ ҳавода дам олишлари, сайр қилишлари мумкин. Лекин уларнинг аксарияти бўш вақтларини телевизор қаршисида ёки спорт залида ўтказишни маъқул кўради.

Ҳа, санаторийда саломатликни тезроқ тиклашга кўмаклашувчи кўтаринки кайфият, бардамлик туйғусини уйғотадиган воситалар ҳисобга олинган. Дам олувчилар сув ости уқалаши, даволаш ванналари, физиотерапия, жисмоний тарбия хоналари, сауна, мумиё каби муолажалардан баҳраманд бўлмоқдалар.

— Қишлоқ аҳли саломатлигини тиклаш ва ҳордиқ чиқаришига мўлжалланган бу санаторийни қуриш ва жиҳозлашда, — дейди бош врач Т. Ш. Мўминов, — шу хилдаги муассасаларнинг энг яхшиларидан андоза олдик. Мен Кавказ ва Гомелдаги соғломлаштириш масканларида бўлиб, нафақат даволаш усуллари, балки жиҳозлаш ҳамда безатилиш йўллари билан ҳам танишиб қайтдим. Аввалига оддийгина ошхона қурмоқчи эдик. Дам олувчилар қаерда овқатланишларининг аҳамияти йўқ деб ўйлагандик. Кейинроқ у худди ресторандек бўлиши керак, деган қарорга келдик. Ҳозир ошхона учун мўлжалланган залнинг ички кўриниши, аъло даражада тузалган дастурхону хизмат кўрсатаётган ходимларнинг хушмуомаласи уйғунлашиб кетган. Мижозларимиз хурсанд. Лекин шуларнинг ўзи билан чекланиб қолаётганимиз йўқ. Ҳозир дам олувчилар учун ёпиқ сузиш ҳавзаси қурилаяпти, парҳез гўшт, сут ва қимиз етиштираётган ёрдамчи хўжалигимиз бор. Областимиз ҳавоси мусаффо, тоғли гўша — Вахшиворда санаторийимизнинг филиали очилди.

«Ҳазорбоғ»да овқатлар сифати ҳам яхши. Ҳар бир мижозга кунига 3 сўм 50 тийин сарфланади. Бунақаси ҳатто марказий курортларда ҳам йўқ. Йўлланма баҳоси 160 сўм, бироқ у деҳқонларга нари борса 22 сўмга берилади, қолган қисмини касаба уюшмаси тўлайди. Тўғри, эндиликда санаторий хўжалик ҳисобига ўтказилаётгани муносабати билан баъзи муолажаларни пуллик қилиш мўлжалланаяпти. Аммо бу даволанишни истовчилар сонини камайтирмайди. Улар шу ернинг ўзида руҳий, юрак-қон томир системасидаги қатор касалликларни даволатадилар, шунингдек зотилжам, турли жароҳатлар, мускулларни шамоллатиш асоратларидан халос этадиган муолажаларни олишлари мумкин. Даволаш бўлими бўйича бош врач ўринбосари, медицина фанлари номзоди Муҳаббат Мирзаева раҳбарлигида олиб борилаётган умумий парҳез билан даволаш усуллари санаторий шуҳратини оширмоқда. Бу шифокор номзодлик диссертациясини Москвада ёқлаган, Душанбедаги илмий-тадқиқот институтида ишлаган, мана энди бу ерда меҳнат қилмоқда. Катта шаҳарни ташлаб келишга нима мажбур этди, деган саволимизга у шундай жавоб берди:

— Бу ерда мен билим ва тажрибаларимни иложи борича кўпроқ қўлланишим мумкин. Парҳез терапиясига муҳтож беморлар жуда кўп. Совхозлар, колхозлардан келаётган кишилар кўп илтимос қилишаяпти. Шунинг учун мен бу ерда камида 100 ўринли даволаш-диагностика маркази очиш керак, деб ҳисоблайман.

Шўрчи районидаги «Ленинобод» колхозидан меҳнат ветерани Мамараҳим Муродов, «Сахарний тростник» совхозидан шофёр Хуррам Очилдиев, «Ҳазорбоғ» совхозидан Улуғ Ватан уруши иштирокчиси Эргаш Бўтаев ва бошқалар мулоҳазалар дафтарида миннатдорчилик сатрларини ёзиб қолдиришган. Улар Орзигул Холназарова, Муҳаббат Бозорова, Марям Шодмонова каби жонкуяр шифокор ҳамширалар хизмати таҳсинга лойиқ эканини қишлоқларида ҳикоя қилиб бермоқдалар.

Е. ТРАВАС.

Денов райони.

Қумқўрғон райони маркази тобора ободонлашиб бормоқда. Кейинги йилларда бу ерда кўплаб турар жой, маданий-маиший бинолар қад ростлади. Яқинда меҳнаткашлар яна бир қулайликка эга бўлдилар. Қурувчилар «Роҳат» чойхонасини фойдаланишга топширишди. Дам олиш масканида тайёрланаётган шўрва, лағмон, палов, кабоб каби таомлар хўрандаларга манзур бўлаяпти.

СУРАТЛАРДА: 1. «Роҳат»нинг умумий кўриниши. 2. Хўрандалар хонаси.

Б. АЛИМОВ олган суратлар.

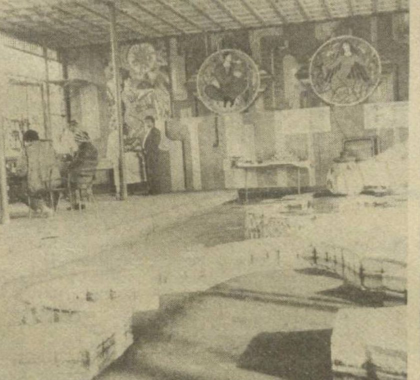

*

«Ўсарфильм» муаллиф бирлашмаси

АЗИЗ ДЎСТЛАР!

«ЎСАРФИЛЬМ» ОЛИЙ КИНОМАКТАБИ

қуйидаги мутахассисликлар бўйича

ЎҚИШГА ТАКЛИФ ҚИЛАДИ

Кинорежиссёр, кинодраматург, кинооператор, кинорассом, кинобастакор, киношунос, кинодекорация рассоми, киносурат рассоми, либослар кинорассоми, кинопардоз рассоми, кинофильм продюсери, киноовоз оператори, киноҳисобчи ва киноиқтисодчи, кинoинженер.

ҲАР БИР МУТАХАССИСЛИК БЎЙИЧА ФАҚАТ БИР КИШИ ЎҚИШГА ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИ!

КОНКУРС ТАЛАБЛАРИ:

Талабгорлар олий маълумотли (қайси мутахассислик бўйича олий маълумотга эгалигининг аҳамияти йўқ) ёки ўрта махсус маълумотга эга бўлишлари шарт.

Талабгорлар аввало ноёб инсоний фазилатларга, қолаверса, ўзига хос тафаккурга, юксак савияга, ўз маънавий оламига эга бўлган истеъдодли кишилар бўлишлари лозим.

Талабгорлар ўзбек мактабини битирган ва ўзбек тилини мукаммал ўрганган бўлиб, инглиз тилини ҳам мукаммал билиши (ёки қисқа муддатда ўрганиш мажбуриятларини ўз зиммаларига олишлари) мажбурийдир.

Ўқишга ёши 25дан ошмаган, ҳарбий хизматни ўтаб келган, спортнинг якка кураш турларидан бири билан шуғулланаётган ўзбек йигитлари қабул қилинади. Ўқиш ишлаб чиқаришдан ажралган ҳолда олиб борилади. Дарсларни ўтиш учун жумҳуриятимиз, қардош жумҳуриятлар ҳамда чет эл киноусталари таклиф этилади. Шунингдек, мамлакатимиз ва чет мамлакатларнинг киноинститутлари, киномактаблари ва киностудияларида кўчма дарслар ташкил этилади.

«Ўсарфильм» олий киномактаби «Ўсарфильм» муаллифи, аспирант САИД ЎСАР БЕКнинг кинорежиссура ихтисоси бўйича илмий ижодий изланишлар ва тажрибалар ўтказиш киноустахонасидир.

Талабаларга ойига 200 сўм миқдорида стипендия берилади. Бундан ташқари, «Ўсарфильм» муаллиф бирлашмасининг ижодий-ишлаб чиқариш ишларига ўз улушини қўшган талабаларга уларнинг қўшган ҳиссаларига ва лаёқатларига қараб ойлик мукофот пули бериб борилади.

«Ўсарфильм» олий киномактабининг талабалари ўқиш давомида иккита 45 минутлик қисқа ҳажмли бадиий ўқув фильмини ва 1,5 соатлик тўлиқ ҳажмли бадиий диплом фильмини суратга оладилар. «Ўсарфильм» олий киномактабини битирган талабаларга эгаллаган мутахассисликлари бўйича диплом берилади ва улар «Ўсарфильм»га доимий ишга олиб қолинадилар.

Имтиҳонолди суҳбатлари ҳар ойнинг биринчи ҳафтасидаги шанба ва якшанба кунлари, яъни: 7-8апрель, 5-6 май, 2-3 июнь, 30 июнь ва 1 июль, 4-5 август, 1-2 сентябрь кунлари соат 12.00 дан 19.00 гача бўлиб ўтади.

КИРИШ ИМТИҲОНЛАРИ 3 СЕНТЯБРДАН 10 СЕНТЯБРГАЧА ДАВОМ ЭТАДИ.

Имтиҳонлар фақат мутахассислик бўйича бўлиб, дарслар ҳам фақат ихтисос бўйича ўтказилади.

Машғулотлар 1990 йилнинг 1 ОКТЯБРИДАН БОШЛАНИБ, ўзбек тилида олиб борилади.

ЎҚИШ МУДДАТИ — 2 ЙИЛ.

Ўзингиз билан (агар бўлса) ижодий материал, шеър, ҳикоя, қисса, сценарий, пьеса, роман, чизилган сурат, фотоматериаллар, ихтиролар лойиҳаси, кинофильмлар ёки ҳаваскорлик фильмлари, Сиз саҳналаштирган спектаклларнинг режиссёрлик партитуралари ва фотоматериаллари, афишалари, мутахассислик бўйича илмий-ижодий изланишлар ёки Сизнинг истеъдодингизни намоён қилиши мумкин бўлган бошқа асарларингизни суҳбатга ола келишингизни ёки почта орқали юборишингизни сўраймиз. 10 августгача ижодий асарларини «Ўсарфильм»га топширмаган ёки почта орқали юбормаган, шунингдек, имтиҳонолди суҳбатларидан ўтмаган талабгорлар имтиҳонларга қўйилмайди. Юборилган ижодий асарлар эгаларига қайтарилмайди.

Зарур ҳужжатлар: дипломнинг асл нусхаси (эгасига қайтарилади) ва нотариус орқали тасдиқланган кўчирмаси, саломатлиги ҳақида маълумотнома, меҳнат дафтарчаси, 2 дона 9х12 см., 2 дона 4х6 см., 2 дона 3х4 см. ҳажмли сурат, паспорт, ҳарбий ҳужжат.

«ЎСАРФИЛЬМ» ОЛИЙ КИНОМАКТАБИ ЎЗИНИНГ БЎЛҒУСИ ИҚТИДОРЛИ ТАЛАБАЛАРИНИ ИНТИҚЛИК БИЛАН КУТАДИ...

«Ўсарфильм» қўнимгоҳи: 700000, Инқилоб хиёбони (метронинг «Октябрь инқилоби» бекати), Ленинград кўчаси, 48-уй (Техника уйи). Телефон 32-01-29.

СССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ ОЗИҚ-ОВҚАТ ВА ХАРИД ИШЛАРИ ДАВЛАТ КОМИССИЯСИ.

ТОШКЕНТ ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ ИНСТИТУТИ

қуйидаги ихтисослар бўйича

1990 йилга

АСПИРАНТУРАГА

ҚАБУЛ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

КУНДУЗГИ: агрохимия, хусусий зоотехния, чорвачилик маҳсулотлари ишлаб чиқариш технологияси;

СИРТҚИ: агрохимия, иқтисодий-математик услублар.

Аспирантурага қабул ҳақидаги ариза институт ректори номига ёзилиб, унга қуйидаги ҳужжатлар қўшиб топширилади: кадрларни ҳисобга олиш шахсий варақаси, таржимаи ҳол, иш жойидан характеристика — кафолатнома, босилиб чиққан ишлар рўйхати ёки танлаган ихтисоси бўйича реферат, диплом нусхаси ва синов ведомостидан кўчирма.

Аспирантурага кирувчилар марксизм-ленинизм, чет тилидаги ва олий ўқув юртлари учун амалдаги дастур ҳажмида махсус фандан конкурсли кириш имтиҳонларини топширадилар.

Ҳужжатлар 10 апрелгача қабул қилинади.

Кириш имтиҳонлари —12 апрелдан бошланади.

Ҳужжатлар қуйидаги манзилга жўнатилсин: 700183, Тошкент шаҳри, 183-алоқа бўлими, аспирантура бўлими. Телефон 63-76-68.

Халқ удумлари

Янгиариқ массиви бир пайтлар жар-чуқурлардан иборат ташландиқ ер эди. Самарқанд райони маркази бу даштга кўчирилганидан сўнг ободончилик ишлари авж олди. Уй-жойлар, мактаб, болалар боғчаси, савдо, маданий-маиший хизмат шохобчалари, идора бинолари қад кўтарди. Даштдаги замонавий қишлоқ Гулобод номини олди.

Наврўз бу ерда илк дафъа байрам қилинди. Ташкилотчилар унга пухта тайёргарлик кўришди. Уни аввалига ёш ниҳоллар япроқ ёзиб, гул кўрсатаётган истироҳат боғида ўтказиш режалаштирилди.

Байрам тантаналарини район партия комитетининг саркотиби Исо Исоқов очди. Уруш ва меҳнат ветеранлари, ишлаб чиқариш илғорлари, маҳаллий шоирлар қутлов сўзларини айтишди. Район маданият уйи қошидаги «Шашмақом» этнографик ансамбли санъаткорлари унга алоҳида файз киритишди. Байрам томошалари доирасида қарийб унутилаёзган келинлар кўриги, келин салом, алла айтиш каби мусобақалар ўтказилди. Ҳакам аъзолари ҳар бир қатнашчининг миллий либос танлаши, диди, маданий савияси, шунингдек, овозининг ширадорлиги, сўзларни аниқ талаффузига алоҳида эътибор беришди. Киров номли, «Комсомол», «Ленин байроғи» колхозларининг келинлари ва ёш оналари алоҳида маҳорат кўрсатишди.

Миллий таомлар кўрик-кўргазмаси кўпчиликда илиқ таассурот қолдирди. Оқ чойшаб ёпилган столда катта-кичик идишларда дид билан териб қўйилган турли-туман миллий таомлар кўзни қувонтиради. Стол ортида ораста кийимдаги пазандалар саф тортишган. Шуни айтиш керакки, районнинг энг яхши пазандалари кўрикда коллектив бўлиб қатнашдилар. Қишлоқлар, болалар боғчалари ва мактабларнинг қўли ширин ошпазлари дид ва маҳоратларини ўзаро ҳамкорликда намойиш этдилар.

КИМНИНГ ТАОМИ ТОТЛИ?

— Пазандалар маҳоратини баҳолашда масаланинг бир қанча жиҳатларига эътибор берилди, — конкурсни шарҳлади ҳакам боши, Оҳалик қишлоқ Совети ижроия комитети раиси Мавлуда Акрамова. — Қарийб эсдан чиқаёзган кўпгина таомлар дастурхонимиздан ўрин олаётгани ҳаммамизни қувонтирди. Сумалак, халиса, юпқа, кўкатли хоним, қовурилган чучвара, кўк сомса, кўкатли, нўхотли, қовоқли бичак қандай тотли. Куйбишев номли колхознинг «23 февраль» қишлоғи пазандалари 42 хил мазали таом тайёрлаб мусобақада қатнашишди. Кўрикда улар энг юқори ўринни эгаллашди. «Ленин байроғи» колхозининг «Нилуфар» болалар боғчаси пазандаларига иккинчи, Киров номли колхознинг Сочак қишлоғи вакилларига учинчи ўрин тегди.

Қишлоқ четидаги ялангликда улоқчи арғумоқлар туёғидан ўт чақнади. Наврўзга бағишланган кўпкарида колхоз ва совхоз чавандозларидан ташқари қўшни Советобод, Паст Дарғом районларидан ҳам суворийлар қатнашишди. Гилам, кир ювиш, тикув машиналари, магнитофон, радио — юздан ортиқ турли-туман соврин қўйилди.

— Қадимий байрамимиз ҳаётга қайтаётганидан мамнунмиз, — деди жумладан «Комсомол» колхозидан Улуғ Ватан уруши ветерани Ўроқ бобо Бахронов. — Тўрт-беш йил муқаддам таъқиқлаб қўйилган халқ байрами бултур яна ҳаётга қайтди. Бу йил эса эмин-эркин, расмана нишонлаяпмиз.

— Узоқ ўтмишда Наврўз куни деҳқонлар ерга омоч солиб, уруғ сочишаркан, — суҳбатга қўшилди Куйбишев номли колхоз бош агрономи Одил Лаҳанов. —Наврўз деҳқон йилининг бошланишидир. Миллий байрамимиз нишонланаётган шу кунларда хўжаликларда баҳорги дала ишлари авж олаяпти. Колхозимизда эртаги экин-тикинларни экиб бўлдик. 40 гектарда плёнка остида карам, 16 гектарда пиёз, 8 гектарда сабзи, 2 гектарда ошкўклар етиштираяпмиз. Чорва учун озуқа экинларини экиш барвақт тугалланди. Шу кеча-кундузи парникларда етарли миқдорда помидор кўчати тайёрлаяпмиз. 10 апрелдан уни экишга киришмоқчимиз. Колхозимиз қишлоқларида ҳар куни байрам. Хўжаликдаги йигирмага яқин маҳалланинг ҳаммасида Наврўз тантаналари шод-хуррамлик билан ўтаяпти.

М. ЭРАЛИЕВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.

Спорт ахбороти

ФУТБОЛ

Мамлакат биринчилигининг олий лигасида куни кеча бўлиб ўтган навбатдаги турда МАСК футболчилари яна муваффақиятли ўйнадилар. Улар Минскнинг «Динамо» командасини 1:0 ҳисобида енгиб, биринчи ўринда бораётган ўз ҳамшаҳарлари — Москва спартакчиларига етиб олишди. Гап шундаки, кейинги коллектив Днепропетровскда ўтган йилги кумуш совриндор — маҳаллий «Днепр» клуби билан 1:1 ҳисобида дуранг ўйнади. Натижада Москванинг бу икки командаси жамғармасидаги очколар еттитадан бўлди.

Бу турда ўтган йилги мавсумнинг бронза медали соҳиблари — Киев динамочилари ҳам яхши ўйнадилар. Улар Одессада маҳаллий «Черноморец» коллективи билан учрашиб, майдон эгаларини 3:0 ҳисобида мағлубиятга учратишди.

Мавсум бошланганидан буён ҳали бир марта ҳам зафар қучмаган «Арарат» (Ереван) командаси бу турда илк ғалабани қўлга киритди. Арман футболчилари ўз майдонларида Волгограднинг «Ротор» коллективини қабул қилиб, меҳмонлар дарвозасига жавобсиз учта тўп йўлладилар. Бу ғалаба «Арарат» командасига охирги ўринни тарк этиб, бир неча поғона юқори кўтарилиб олиш имконини беради. «Динамо» (Москва) — «Металлист» (Харьков) учрашувида ҳам майдон эгаларининг қўли баланд келди. Улар рақибларини 1:0 ҳисобида енгдилар.

* * *

Кеча мамлакат чемпионатининг биринчи лигасида ҳам мусобақа байроғи кўтарилди. Ғолиблик учун курашни бу лигада илк маротаба ўйнаётган «Тирас» (Тирасполь) ва «Нефтчи» (Боку) командалари бошлаб бердилар.

Бугун яна икки коллектив майдонга тушади. Симферополда маҳаллий «Таврия» клуби Ленинграднинг «Зенит» командасини қабул қилади.

Пахтакорчилар мавсумнинг илк учрашувини 7 апрелда ўтказадилар. Улар шу куни Ленинграднинг «Зенит» командаси меҳмони бўлишади.

Эслатиб ўтамиз: биринчи лига мусобақаларида дастлабки уч ўринни эгаллаган коллективлар олий лигага йўлланма олади.

ХОККЕЙ

Яқинда спортнинг бу тури бўйича жаҳон биринчилиги бошланади. Мамлакатимиз хоккейчилари унга пухта тайёргарлик кўраяптилар. Шу мақсадда СССР ва Финляндия терма командалари ўртасида иккита ўртоқлик учрашуви бўлиб ўтди. Улар биринчи куни Хельсинкида ўйнадилар. Учрашув 5:4 ҳисобида майдон эгаларининг ғалабаси билан тугади.

Шундан сўнг командалар Оулу шаҳрига йўл олдилар. Бу ерда бўлиб ўтган учрашувда хоккейчиларимиз 9:6 ҳисобида зафар қучиб, мағлубият аламини чиқариб олдилар.

ШАШКА

Мамлакат биринчилигида жаҳон чемпиони Чижов билан минсклик Ватутин пешқадамлик қилишаяпти. Улар жамғармасида ўнтадан очко бор.

Республикамиз вакили тошкентлик Николай Мишчанский мамлакатимизнинг кучли шашкачилари баҳсида бўш келмаяпти. У 7,5 очко билан ўйинлар жадвалининг ўрталарида бораяпти.

Муҳаррир ўринбосари Н. ЁҚУБОВ.

ЎҚИНГ, ҚИЗИҚ!

МУСИҚА ДАВОЛАЙДИ

Яқинда «Правда Востока» газетасида бу ҳақда хабар берилди. Унда ёзилишича, қадимги Хоразм табиблари ўлиб қолган одамни рақс мусиқаси ёрдамида тирилтирган эканлар...

Бу афсона, албатта. Аммо унинг замирида ҳаётий ҳақиқат бор: мусиқа инсон саломатлигига ижобий таъсир этиши ҳеч кимда шубҳа уйғотмайди. Алломалар бобокалони Абу Али ибн Сино оҳангли товушлар хусусиятини ўз асарларида таърифлаган.

Хоразмлик ҳаким (врач) Рўзмат Ражабов яқинда мусиқа терапиясини тадқиқ қилишга киришди. У ташкил этган соғломлаштириш марказида наволар дори-дармонларни алмаштиришди. Беморларни мусиқа ёрдамида даволай бошладилар.

СМИТЛАР ҚУРУЛТОЙИ

Америка Қўшма Штатларида йигирма йилдан буён Жон Смит деб аталувчи фуқаролар қурултойи ўтказилмоқда.

Исм-шарифи шундай деб номланган юзлаб кишилар Далласда уюштирилган анжуманга йиғилдилар. Унинг иштирокчилари кичик Жон Смитга қарашли меҳмонхонага жойлашдилар. Анъанага кўра қурултой охирида қувноқ спорт мусобақалари бўлиб ўтди.

ОЙНАИ ЖАҲОНДА

4 АПРЕЛЬ, ЧОРШАНБА

● ЎзТВ I

11.30 Ботаника. Гул ва мевалар.
12.00 Ғалабанинг 45 йиллигига. «Брест узра шундай осойишталик», «Фронт хроникасидаги ном». Телефильмлар.
12.30 Адабиёт. Мақсуд Шайхзода ижоди.
13.00 «Қамал». Тўрт серияли бадиий фильм. Биринчи фильм — «Луга марраси».

* * *

17.30 «Чорвадор» программаси.
18.00 Кўрсатувлар программаси.
18.05 «Хуш келибсиз!», «Кичик дўстларнинг саргузаштлари». Мультфильмлар.
18.30 «Турар-жой — 2000». Наманган вилоятида якка тартибда уй қурилишнинг бориши ҳақида.
19.00 «Мактаб ислоҳоти — ҳаётга!». Мактаб, кенгашлар ва жамоатчилик.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.45 «Дарахт қўшиғини тинглаб». Телефильм («Ўзбектелефильм»).
20.00 «Тилга эътибор...».
20.30 Москва. «Время».
21.00 «Хоразм ҳовваларн». Концерт.
22.00 «Ахборот».
22.20 «Ялла»нинг Наврўз чойхонаси.
23.35 Янгиликлар.
23.40 Кўрсатувлар программаси.

● ЎзТВ II

18.05 «Тошкент» студияси кўрсатади. «Манфаатларимизга мос» (рус тилида).
18.50 «Қамал». Тўрт серияли бадиий фильм. Учинчи фильм— «Ленинград метрономи».

ДУШАНБЕ КЎРСАТАДИ:

20.30 Москва. «Время».
21.00 Рудакий номли Тожикистон Давлат филармониясининг «Ганчина» этнографик ансамбли ижро этади.
21.45 «Бошқирд асали». Кинолавҳа.
22.00 «Ахбор».
22.20 Телетомошабинларнинг талабларига биноан. «Минорхарлик Жўра овчи». Телевизион бадиий фильм. 3-серия (рус тилида).

● МТ I

6.00 «120 минут».
8.00 Мультфильмлар: «Ўрмон сўқмоқларида», «Мишка сайрда» («Ўзбекфильм»), «Одамга ўхшашни хоҳлайдиган сичқонча», «Кичик хўтик орзуси».
8.35 «Бор бўл, мусиқа!». Л. В. Бетховеннинг симфоник ижоди.
9.35 «Аччиқ сўзим билан кулдираман». Телевизион ҳужжатли фильм. 1 ва 2-сериялар.
12.00 «Время». Янгиликлар телевизион хизмати.

* * *

15.15 «Мусиқий хазина». В. А. Моцарт ва Р. Шуманнинг фортепьяно ва оркестр учун концертлари.
16.25 «ТелеЭКО» журнали.
16.55 Болалар соати (немис тили дарси билан).
17.55 Коллаж (реклама, ахборот, эълонлар).
18.00 «Время». Янгиликлар телевизион хизмати.
18.30 Рассом В. Охунов ва Т. Миржалиловлар устахонасида (Ўзбекистон ССР).
19.00 «Эскирган комедия». Бадиий фильм («Мосфильм»).
20.30 «Время». Янгиликлар телевизион хизмати.
21.00 Долзарб интервью.
21.10 «Телевизион танишув». СССР халқ артистлари Е. Максимова ва В. Васильев. Кўрсатувни У. Отт олиб боради (Эстония).
22.40 И. С. Бах. Скрипка ва торли оркестр учун ля минор концерти.
22.55 «Мезон» («Иқтисод ва ахлоқ ёки инсонга не даркор?»).
23.15 «ТСН». Янгиликлар телевизион хизмати.

● МТ II

8.00 Эрталабки гимнастика.

Ўқув программаси

8.15 Илмий-оммабоп фильмлар: «Ўрмон обу ҳавони ўрганиш станцияси», «Аквариум».
8.35, 9.35 Информатика ва ҳисоблаш техникаси асослари. 11-синф. ЭҲМ ўқишга ёрдам беради.
9.05 Немис тили. 1-йил шуғулланаётганлар учун.
10.05 Немис тили. 2-йил шуғулланаётганлар учун.
10.35, 11.35 Мусиқа. 5-синф. М. П. Мусоргский. «Кўргазмадан манзаралар».
11.05 «Онам, дадам ва мен».

*

12.05 «Экран усталари». Кинорежиссёр А. А. Тарковский ҳаёти ва ижодий тақдири ҳақида. 1-қисм.
13.20 Ф. И. Шаляпин номли IX Бутунроссия опера фестивали. Қозондан кўрсатилади.
14.05 Такрорий телефильмлар сеанси. «Илк қувончлар». Кўп серияли телевизион бадиий фильм («Ленфильм»). 1-серия.

* * *

16.30 Мультфильмлар: «Дангасалик», «Тарки одат амри маҳол».
16.55 «Ўз дардини енгиш» (Свердловск).
17.10 «Парнас сари бир босқич».
17.20 РСФСР шаҳарлари телестудиялари. «Кўзгу» (Новосибирск). Обь сув бойликларини муҳофаза қилиш ҳақида.
18.00 «Время». Янгиликлар телевизион хизмати (сурдо таржимаси билан).
18.30 **СССР Олий Совети сессиясида.** Танаффус пайтида — Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! «Биздачи...».
20.45 Е. Иванова куйлайди.
21.35 «Чемоданча». Югуришнинг фойдаси ҳақида телевизион ҳужжатли фильм.
21.45 Молдавия давлат консерваториясининг ўқитувчилари ва талабалари ижро этади. Кишинёвдан кўрсатилади.
22.25 Коллаж (реклама, ахборот, эълонлар).
22.30 «Ота кўрасининг ҳарорати». Ашхободдан кўрсатилади.
23.00 «Экран усталари». Кинорежиссёр А. А. Тарковский ҳаёти ва ижодий тақдири ҳақида. 2-қисм.

«ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ»— «СЕЛЬСКАЯ ПРАВДА»
Газета Центрального Комитета Компартии Узбекистана
Выходит на узбекском и русском языках.

БИЗНИНГ АДРЕС: 700083, ТОШКЕНТ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР: Муҳаррир ўринбосарлари — 33-44-43, 32-56-21, 33-16-27-, 32-54-41, Масъул котиб, — 33-09-93, 32-56-26. Масъул котиб ўринбосарлари — 32-56-25, 32-54-48, 32-54-47. Партия турмуши бўлими — 33-54-33, 32-56-22. Совет қурилиши бўлими — 32-56-34. Деҳқончилик бўлими — 33-54-33. 32-56-35, 32-54-51. Чорвачилик бўлими — 32-56-33. Қишлоқ қурилиши бўлими — 32-54-44. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими — 32-56-36, 32-56-39. Ахборот ва спорт бўлими — 32-54-46, 32-56-39. Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 32-54-52. Таржима бўлимлари — 32-56-31, 32-54-54, 32-54-55, 32-56-28. Иллюстрация бўлими — 32-58-79. Эълонлар бўлими — 33-81-42.

Р. — 04182. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. Л 1164 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12